

Republika e Kosovës
Republika Kosovo - Republic of Kosovo
Kuvendi - Skupština - Assembly

Zakon br. 05/L-085

O ELEKTRIČNOJ ENERGIJI

Skupština Republike Kosova;

Na osnovu člana 65 (1) Ustava Republike Kosova,

usvaja:

ZAKON O ELEKTRIČNOJ ENERGIJI

POGLAVLJE I
OPŠTE ODREDBE

Član 1
Cilj

1. Cilj ovog zakona je utvrđivanje pravila i mera za funkcionisanje elektroenergetskog sektora, kako bi se obezbedilo sigurno, pouzdano, redovno i kvalitetno snabdevanje električnom energijom, sa realnim cenama, uzimajući u obzir očuvanje životne sredine i njenu efikasnu upotrebu.

2. Ovaj zakon je delimično je u skladu sa Direktivom br. 2009/72/EC u vezi sa zajedničkim pravilima za unutrašnje zajedničko evropsko tržište električne energije i Uredba br. 714/2009/EC u vezi sa uslovima za pristup mreži za prekograničnu razmenu električne energije.

Član 2 Delokrug

Delokrug ovog zakona sadrži zajednička pravila za proizvodnju, prenos, raspodelu, snabdevanje, trgovinu i organizovano tržište električne energije, kao deo regionalnog i evropskog tržišta električne energije, kao i utvrđuje pravila koja se odnose na pristup stranaka mreži, obaveze za javne usluge, prava potrošača i uslove konkurencije.

Član 3 Definicije

1. Izrazi koji se koriste u ovom zakonu imaju sledeće značenje:

1.1. **Balansiranje između snabdevanja i trebovanja** – ispunjavanje predvidljivog trebovanja potrošača električne energije, bez potrebe primenjivanja mera za smanjenje potrošnje;

1.2. **Balansiranje** – je celovitost procesa, preko kojih operater mreže prenosnog sistema operiše i čuva frekvenciju sistema unutar utvrđenih granica njegove održivosti;

1.3. **Odgovornost za balans** – obaveza učesnika tržišta da izbalansiraju generisanje, potrošnju, kupovinu i prodaju električne energije, u skladu sa usvojenim rasporedom i finansijsku odgovornost za izazvani disbalans;

1.4. **Strana odgovorna za balans** – učesnik na tržištu ili njegov zastupnik izabran kao odgovorni za disbalans;

1.5. **Konačni balans** – zajednički naziv za procese korišćene za određivanje korišćenja prenosnog sistema za svaku stranu, finansijske obaveze i isplate koje proizilaze iz takvih obaveza, kao i obaveze stranaka za prouzrokovane disbalanse;

1.6. **Izvor obnovljive energije** – obnovljivi ne fosilan izvor energije, kao: energija vetra, energija sunca, geo-termalna energija, energija vode, energija talasa, biomasa, gas urbanih otpadaka, gas od tretiranja voda i bio-gas; kao što je utvrđeno zakonima na snazi o obnovljivim izvorima energije;

1.7. **Rezervni izvor** – je sekundarni izvor snabdevanja električnom energijom, koji nije povezan sa elektro energetske sistemom;

1.8. **Certifikat porekla** – dokument elektronske forme, koji izdaje Kancelarija regulatora za energiju, koji ima funkciju prodaje, s ciljem pružanja dokaza krajnjem potrošaču, da je jedan deo energije proizveden od obnovljivih izvora energije;

1.9. **Distribucija** – upravljanje tokovima električne energije u mreži, kako bi snabdevanje i potražnja za električnom energijom bili u balansu;

1.10. **Derivative električne energije** – finansijski instrumenti kao što su: opcije, mogućnosti u budućnosti, razmena, dogovori o pratećim normama, kao i svi ostali derivatni ugovori, u slučaju kada se ovaj instrument odnosi na električnu energiju;

1.11. **Električni derivativ** – je finansijski instrument koji učesnici tržišta električne energije mogu koristiti kao sredstvo sigurnosti prilikom mogućeg ljuľanja cena tržištu električne energije;

1.12. **Energija balansa** – energija koju operater prenosnog sistema koristi kako bi stavio u funkciju sistem balansa;

1.13. **Efikasnost energije/upravljanje potražnjom** – globalni ili integrisani pristup koji ima za cilj da utiču na potrošnju energije, kako u pogledu vremena upotrebe tako i u pogledu količine korišćenja, u cilju smanjenja primarne potrošnje energije i najvećeg opterećenja, dajući prednost ulaganjima u mere energetske efikasnosti ili drugim merama, kao što su: ugovori o snabdevanju sa prekidima, o povećanju proizvodnih kapaciteta, ako je to najekonomičnija i efikasna opcija, uzimajući u obzir pozitivne efekte na životnu sredinu kao posledica smanjenja potrošnje energije, kao i sigurnost snabdevanja i aspekte troškova distribucije koji se odnose na njega;

1.14. **Prijavljeni izvoz** – distribucija električne energije koja se na osnovu ugovornog sporazuma kao prijavljeni uvoz istovremeno isporučuje ugovornoj strani ili trećoj zemlji;

1.15. **Viša sila** – prirodni ili društveni čin ili događaj, kao što su: zemljotresi, munje, cikloni, poplave, erupcije vulkana, požari ili ratovi, oružani sukobi, ustanci, terorističke ili vojne akcije, koje sprečavaju licencirane da ispune svoje obaveze iz dozvole, kao i drugi činovi ili događaji koji su izvan razumne kontrole i koji nisu nastali krivicom licenciranog i da licencirani nije bio u stanju da svojom voljom, nastojanjima, sposobnostima izbegne takav akt ili događaj;

1.16. **Dobavljač** – energetska preduzeće licencirano za snabdevanje;

1.17. **Snabdevanje** – prodaja, uključujući i preprodaju električne energije potrošačima;

1.18. **Garantovano snabdevanje** – privremeno snabdevanje krajnjeg potrošača, kome je u slučajevima predviđanim ovim zakonom, omogućeno privremena snabdevanje sa ograničenjima koja su određena ovim zakonom;

1.19. **Dobavljač krajnje mogućnosti** – odabrani dobavljač u skladu sa odredbama ovog zakona, koji ograničeni period pod uređenim uslovima vrši snabdevanje potrošača, koji nisu bili u mogućnosti da sami ugovore dobavljača ili su se izgubili svog dobavljača;

1.20. **Interkonektor** – dalekovod koji prolazi ili prelazi granicu između Kosova i ugovornih strana i povezivanje nacionalne prenosne sisteme ugovornih strana;

1.21. **Licencirani** – lice koje je u skladu sa odredbama ovog zakona licencirano za aktivnosti električne energije;

1.22. **Prijavljeni uvoz** – primanje električne energije od ugovorne strane ili treće zemlje, istovremeno sa distribucijom električne energije (deklarisani izvoz) od druge ugovorne strane;

1.23. **Kapacitet balansa** – ugovoreni rezervni kapacitet;

1.24. **Kongestija** – situacija kada interkonekcija koja povezuje državne sisteme prenosa ne može da podnese sve fizičke tokove energije koji su rezultat tražene prekogranične trgovine učesnika tržišta, zbog nedostatka interkonektivnog i/ili državnog kapaciteta dotičnih sistema prenosa;

1.25. **Potrošač** – kupac na veliko ili krajni potrošač električne energije;

1.26. **Krajni potrošač** – potrošač električne energije koji energiju kupuje za vlastite potrebe;

1.27. **Porodični potrošač** – potrošač koji električnu energiju kupuje za vlastite potrebe i porodično gazdinstvo, ne obuhvaćajući komercijalnu ili profesionalnu delatnost. Na objekte koji služe verskoj nameni primenjuju se tarife porodičnih potrošača;

1.28. **Ne porodični potrošač** – pravno ili fizičko lice koji kupuje električnu energiju koju ne upotrebljava za potrebe svog domaćinstva, tu spadaju i proizvođači i kupci na veliko;

1.29. **Ugroženi potrošač** – je porodični potrošač koji zbog socijalnog stanja ima određena posebna prava u vezi snabdevanja električnom energijom, obezbeđena za iznimne slučajeve, prema ovom zakonu;

1.30. **Kodeks prenosne mreže** – skup normi i tehničkih pravila koji se odnose na sistem distribucije i prenosa;

1.31. **Kodeks distributivne mreže** – skup tehničkih pravila i procedura za funkcionisanje, održavanje, planiranje i razvoj sistema prenosa kao i uslovi za usluge koje se pružaju od strane operatora sistema raspodele za njegove korisnike.

1.32. **Kodeks prenosa** – skup tehničkih pravila kojima se uređuje funkcionisanje sistema prenosa, kao i definiše uslove usluga koje pružaju operateri sistema prenosa korisnicima, u skladu sa pravilima ENTSO-e;

1.33. **Kodeks merenja** – skup minimalnih obaveznih normi za merenje i registrovanje električne energije;

1.34. **Potrošač na veliko** (trgovac) – fizičko ili pravno lice koje kupuje električnu energiju u cilju ponovne prodaje unutar ili van sistema u kom je osnovan;

1.35. **Kontrola** – prava, ugovori ili ostala sredstva, koja odvojeno ili u kombinaciji, imajući u vidu činjenice ili odgovarajući zakon, pružaju mogućnost vršenja odlučujućeg uticaja na određeno preduzeće, posebno u sledećim tačkama:

1.35.1. vlasništvo ili pravo za korišćenje cele ili dela imovine određenog preduzeća;

1.35.2. prava ili ugovori od odlučujućeg uticaja na sastav, glasanje ili odluke organa preduzeća;

1.36. **Ugovor o snabdevanju električnom energijom** – ugovor o snabdevanju električnom energijom ali ne obuhvata derivative električne energije;

1.37. **Ugovor o snabdevanju** - ugovor o snabdevanju električnom energijom ali koji ne obuhvata derivative električne energije;

1.38. **Potpuni ugovor snabdevanja** – ugovor o snabdevanju električnom energijom koji obuhvata odgovornost korišćenje mreže prenosa ili distribucije;

1.39. **Ugovor snabdevanja sa prekidima** – ugovor za snabdevanje koji operatoru prenosnog sistema ili operatoru sistema distribucije daje pravno da privremeno obustavi snabdevanje električnom energijom krajnjem potrošaču, u skladu sa uslovima usluge, koji su određeni u mrežnim kodovima i ostalim regulativnim aktima;

1.40. **Direktna linija** – linija električne energije koja povezuje izdvojenog proizvođača sa izdvojenim potrošačem ili linija koja povezuje proizvođača električne energije sa preduzećem za snabdevanje električnom energijom kako bi to preduzeće, njegove filijale ili potrošače direktno snabdevalo;

1.41. **Licenca** – pravo koje se daje određenoj osobi za obavljanje delatnosti u sektoru električne energije, u skladu sa odredbama ovog zakona;

1.42. **Pametno brojilo** – električna oprema koja u realnom vremenu beleži podatke o potrošnji električne energije i objavljuje tu informaciju, najmanje svakodnevno, kod operatora sistema u cilju upravljanja fakturisanja;

1.43. **Ministarstvo** – ministarstvo odgovorno za sektor energije;

1.44. **Model tržišta električne energije** –pripremljen i usvojen dokument u skladu sa odredbama ovog zakona koji određuje odnose između raznih učesnika tržišta električne energije;

1.45. **Vertikalno integrisano preduzeće** – preduzeće ili grupa preduzeća električne energije, gde se ista osoba ili osobe ovlašćuju za obavljanje direktne ili indirektno kontrole i kada preduzeće ili grupa preduzeća obavljaju najmanje jednu od funkcija prenosa ili distribucije i najmanje jednu od funkcija proizvodnje ili snabdevanja;

1.46. **Preduzeće električne energije** – fizičko ili pravno lice koje obavlja jednu ili više licenciranih delatnosti za proizvodnju, prenos, raspodelu, snabdevanje, trgovinu, organizovanog tržišta električne energije i odgovoran je za komercijalne, tehničke dužnosti ili održavanje, što se povezuje sa navedenim delatnostima, ali ne obuhvata krajnjeg potrošača;

1.47. **Pružalac usluga balansa** – učesnik na tržištu električne energije, koji pruža usluge balansa operateru prenosnog sistema, na osnovu ugovora učešću na tržištu balansa, u skladu sa pravilima balansa električnog sistema;

1.48. **Operator sistema raspodele** – fizičko ili pravno lice, odgovorno za funkcionisanje, održavanje, po potrebi i razvoj sistema raspodele određene zone, kao i kada je to moguće njegove interkonektore sa drugim sistemima, kao i za obezbeđivanje dugoročne sposobnosti sistema za pokrivanje opravdanih zahteva za raspodelu električne energije;

1.49. **Operater tržišta** – fizičko ili pravno lice, koje je licencirala Kancelarija regulatora za energiju i odgovorno je za funkcionisanje i organizovanje tržišta električne energije na Kosovu;

1.50. **Funkcionisanje tržišta** – delatnost koju obavlja operator tržišta u vezi upravljanja tržištem električne energije i priprema finansijskih izveštaja za učesnike na tržištu, ne uključujući kupovinu ili prodaju električne energije, u skladu sa predviđenim pravilima tržišta;

1.51. **Obaveze javne usluge** – obaveza koja se nameće jednom preduzeću za električnu energiju, prema zakonu ili odluci koju je usvojila Vlada ili Kancelarija regulatora energije, u zavisnosti od oblasti njihove odgovornosti, da mogu da uspostave obaveze koje mogu da se odnose na sigurnost snabdevanja električnom energijom, redovnost, kvalitet i cenu snabdevanja, efikasnost energije, energiju iz izvora obnovljive energije, kao i zaštitu životne sredine i klime, ali koja ne stvara diskriminaciju i ne šteti konkurenciju iznad neophodne mere za postizanje cilja koji se nameće navedenoj javnoj službi;

1.52. **Operater prenosnog sistema** – fizičko ili pravno lice, odgovorno za funkcionisanje održavanje i prema potrebi, razvoj mreže prenosa na jednoj određenoj zoni, uključujući i kada je to moguće, interkonektore sa drugim sistemima i garantovanje dugoročne sposobnosti mreže za ispunjavanje zahteva za prenos električne energije;

1.53. **Ekonomska prednost** – redosled izvora električne energije u skladu sa ekonomskim kriterijuma;

1.54. **Proizvodnja** – proizvodnja električne energije;

1.55. **Proizvodnja energije** – proces proizvodnje električne energije iz primarnih izvora energije;

1.56. **Proizvođač** – fizičko ili pravno lice koje proizvodi električnu energiju;

1.57. **Proizvođač priključen u distribuciji** - proizvođač, čija je centrala priključena na distributivni sistem;

1.58. **Merna oprema** – upisani instrumenti u registar certifikovane merne opreme u Republici Kosovu, koja se koristi za merenje proizvedene, prenesene, distribuirane, isporučene i utrošene energije;

1.59. **Dugoročno planiranje** – planiranje potreba za investicije u proizvodne, prenosne i distributivne kapacitete na dugoročnoj osnovi, sa ciljem ispunjavanja zahteva sistema za električnu energiju i obezbeđivanje snabdevanja potrošača;

1.60. **Prekogranični protok** – fizički protok električne energije preko prenosne mreže Kosova, kao posledica aktivnosti proizvođača i/ili potrošača van granica Kosova;

1.61. **Tržišna pravila** – norme koje regulišu trgovinu električnom energijom između učesnika na tržištu i odnose između stranaka na tržištu električne energije, operatera tržišta i operatora prenosnog sistema, u cilju održavanja fizičke ravnoteže tržišta;

1.62. **Distributivni sistem** – kombinacija linija i opreme električne energije srednjeg niskog napona, koje služe za distribuciju električne energije;

1.63. **Zatvoreni sistem distribucije** – sistem distribucije električne energije, unutar geografske zone u koju su koncentrisane industrijske, komercijalne i druge usluge ali u okviru koje nisu uključeni porodični potrošači, ukoliko:

1.63.1. zbog određenih tehničkih ili bezbednosnih razloga, operacije proizvodnog procesa korisnika tog sistema su integrisane;

1.63.2. taj sistem distribuira električnu energiju uglavnom vlasniku ili operatoru sistema ili zavisnim preduzećima.

1.64. **Interkonektivni sistem** – određeni broj prenosnih i distributivnih sistema međusobno povezanih preko jednog ili više interkonektora;

1.65. **Sigurnost funkcionisanja mreže** – kontinuirano funkcionisanja i pod bilo kakvim okolnostima prenosnog sistema, po potrebi i distributivnog sistema;

1.66. **Bezbednost** – bezbedno snabdevanje električnom energijom i pružanje tehničke sigurnosti;

1.67. **Sigurnost snabdevanja električnom energijom** – mogućnost sistema električne energije za snabdevanje krajnjih potrošača električnom energijom, u skladu sa ovim zakonom;

1.68. **Sistem prenosa** – sistem u sastavu kombinacije linija, podstanica i opreme visokog napona, koja služi za prenos električne energije;

1.69. **Pomoćne usluge** – sve potrebne usluge za funkcionisanje sistema prenosa i raspodele;

1.70. **Usluge balansa** – obezbeđenje ugovorenih rezervnih kapaciteta i/ili balansirane električne energije, koju koristi operator sistema prenos za vršenje balansiranja;

1.71. **Raspodela** – prenos električne energije putem sistema raspodele, u cilju njenog dovođenja do potrošača ali bez obuhvatanja snabdevanja;

1.72. **Univerzalne usluge za snabdevanje** – pravo porodičnih potrošača i ekonomskih preduzeća, koji zapošljavaju do pedeset (50) radnika i koji imaju godišnji promet do deset (10) miliona evra, za snabdevanje električnom energije određenog kvaliteta i razumne cene, jasno uporedive, transparentne i ne diskriminirajuće;

1.73. **Korisnik sistema** – fizička ili pravna lice, koja snabdevaju ili se snabdevaju preko sistema prenosa ili raspodele;

1.74. **Prijavljeni tranzit** – je količina električne energije koja dolazi iz druge zemlje, a koja se ne koristi u zemlji, već je u prolazu za treću zemlju;

1.75. **Prenos** – prenos električne energije preko sistema visokog napona i interkonektovanih sistema visokog napona, u cilju dostavljanja do krajnjeg potrošača ili operatera sistema raspodele ali bez uključivanja snabdevanja;

1.76. **Organizovano tržište električne energije** – institucionalno organizovano tržište, dan pre i/ili u toku fizičke isporuke. Učesnici na tržištu podnose svoje ponude i potražnje za predodređene i standardizovane proizvode električne energije za svaki vremenski interval, dan ranije, ili u toku dana fizičke isporuke;

1.77. **Među zavisno preduzeće (mešovito)** – kada su dva ili više preduzeća obavezna da izrade finansijske preglede i konsolidovane godišnje izveštaja, u skladu sa zakonodavstvom na snazi;

1.78. **Kvalifikovani proizvođač** – preduzeće energije i/ili fizičko ili pravno lice koje proizvodi energiju iz obnovljivih izvora ili u jedno proizvodi električnu energiju i toplotnu energiju na efikasan način, na jednom posebnom postrojenju za proizvodnju, koristeći otpad ili obnovljive izvore energije, na ekonomski održiv način, u skladu sa zaštitom sredine;

1.79. **Kancelarija regulatora za energiju** (u daljem tekstu **Regulator**) – nezavisna regulatorna agencija za sektor energije koja je osnovana Zakonom o Regulatoru energije.

2. Ostali izrazi upotrebljeni u ovom zakonu imaju značenje utvrđeno u Zakonu o energiji i Zakonu o energetsom regulatoru.

Član 4

Aktivnosti u sektoru električne energije

1. Aktivnosti u sektoru električne energije prema ovom zakonu su:

- 1.1. proizvodnja električne energije;
- 1.2. prenos električne energije;
- 1.3. distribucija električne energije;
- 1.4. organizovanje tržišta električne energije;
- 1.5. snabdevanje električnom energijom;
- 1.6. snabdevanje na veliko električnom energijom (trgovina).

2. Za obavljanje aktivnosti u sektoru električne energije, u skladu sa stavom 1 ovog člana, energetska preduzeća moraju imati licencu izdatu od regulatora, osim izuzetaka navedenih u Zakonu o energetsom regulatoru.

3. Da bi se omogućilo obavljanje aktivnosti, sva električna postrojenja, priključena na prenosni ili distributivni sistem na Kosovu, moraju da rade u okviru jedinstvenog sistema električne energije uz zajedničku i kontinuiranu funkciju da proizvode, prenose, distribuiraju i snabdevaju električnom energijom na koordiniran način.

4. Da bi se omogućilo obavljanje aktivnosti, sistem električne energije na Kosovu mora raditi na koordiniran način i može biti povezan sa elektroenergetskim sistemima drugih zemalja na regionalnom tržištu električne energije i sistemima električne drugih zemalja, u skladu sa Sporazumom o energetske zajednici.

Član 5

Uslovi za utvrđivanje obaveza javnih usluga

1. Regulator ili Vlada, u zavisnosti od njihove oblasti odgovornosti, mogu da uvedu energetske preduzećima obaveze javne usluge, na osnovu javnog interesa i opšteg ekonomskog interesa, koji se odnose na:

- 1.1. bezbednost, uključujući sigurnost snabdevanja;
- 1.2. regularnost;

1.3. kvalitet i cenu snabdevanja;

1.4. zaštitu životne sredine, zaštitu konkurencije, uključujući i efikasnost energije, energiju obnovljivih izvora i klimatske promene;

2. Svaka obaveza javnih usluga, zadužena od Vlade ili regulatora, u zavisnosti od oblasti njihove odgovornosti, treba da se obuhvate u odgovarajuću licencu preduzeća za električnu energiju bez zakašnjenja, nakon procedure izdavanja nove licence ili modifikacije postojeće licence.

3. Obaveze javnih usluga, uspostavljene ovim zakonom, treba da jasno budu definisane, da su transparentne, ne diskriminujuće, proverljive, kao i treba da garantuju jednakost pristupa javnim energetske preduzećima domaćih potrošača. Šta više, uspostavljanje obaveza javnih službi, kao i njihova primena od energetske preduzeća, treba da se vrši na transparentan i ne diskriminirajući način, ne ometajući otvaranje tržišta.

4. Za ispunjavanje kriterijuma transparentnosti, regulator donosi posebne mere za uvođenje obaveza javne usluge, u vidu objavljene odluke. Te odluke, regulator će inkorporisati u licenci navedenog preduzeća električne energije.

5. Odluke o uspostavi obaveze javne usluge energetskog preduzeća treba da:

5.1. jasno odrede te obaveze, uređujući ali ne ograničavajući se na: obavezu snabdevanja potrošača, koji uživaju prava snabdevanja kao univerzalne usluge, obezbeđivanje neprekidnog snabdevanja energijom, obezbeđivanje jednakog tretmana potrošača, obezbeđivanje funkcionisanja sistema snabdevanja na državnom nivou sa električnom energijom, po najnižoj mogućoj ceni;

5.2. specificuju prirodu ekskluzivnih ili posebnih prava koja se daju dotičnom preduzeću;

5.3. definišu područje i period za koji se uvodi obaveza javne usluge;

5.4. pojašne finansiranje i kriterijume za kalkulaciju nadoknade koju će dobiti preduzeća koja su preuzele na sebe obavezu javne usluge.

6. Kada uvedu obavezu javne usluge, Vlada ili regulator, u zavisnosti od oblasti njihove odgovornosti mora da dokažu na objavljenoj proceni uticaja da je ova mera najmanje restriktivna, kao i mera koja je proporcionalna i neophodna za obezbeđivanje pružanja navedene javne usluge.

7. Nametanje obaveze javne usluge ne treba da pravi diskriminaciju između preduzeća u energetske zajednici.

8. Finansijska naknada, druge forme naknade i posebne forme koje se daju energetskom preduzeću za pružanje javnih usluga vrši će se na nediskriminirajući i transparentan način. Učinjeni troškovi od strane licenciranog za pružanje javnih usluga, prizna će se kao opravdani

prilikom dozvole regulatora, tarifa za pružene usluge, u skladu sa Zakonom o regulatoru energije;

9. Regulator određuje podelu troškova obaveza javnih usluga uvedenih prema ovom članu kod krajnjih potrošača na ne diskriminatorni i transparentan način. Nadoknada za ove troškove ne može premašiti troškove koji su nastali u obavljanju obaveza javnih usluga, minus stečeni prihod od pružanja usluge. Nadoknada može uključiti i jednu razumnu zaradu. Svaka nadoknada licenciranih za obavezu javne usluge treba da podleže proceni prema pravilima Energetske zajednice o državnoj pomoći.

10. Niko od licenciranih se ne može obavezivati da gradi mrežu u zoni u kojoj nema mreže na dan stupanja na snagu ovog zakona, osim ako se zahteva za integraciju novih proizvođača obnovljive energije sa prioritetom, kao i na osnovu pravila usvojenih od strane regulatora, koja uređuju transparentnu i ne diskriminatornu podelu dodatnih troškova između korisnika mreže koji zahtevaju takve usluge, kao i postojećih korisnika mreže licenciranog. Ovo ne prejudicira obavezu Operatera distributivnog sistema za povezivanje krajnjih potrošača na njegovu mrežu na osnovu rokova, uslova i tarifa utvrđenih od strane regulatora u skladu sa Zakonom o energetsom regulatoru.

11. U obavljanju svojih aktivnosti, licencirani koji podležu obavezama javnih usluga poštovaće te obaveze, pružanje takvih usluga nadgledaće regulator.

12. Vlada ili regulator, u zavisnosti od njihovih oblasti odgovornosti po uvođenju obaveze javne usluge, u licencama električnih preduzeća, obaveštava Sekretarijat energetske zajednice o svim merama usvojenim za ispunjavanje obaveza javne usluge, uključujući njihov mogući efekat na konkurenciju na državnom ili međunarodnom nivou.

13. Regulator obaveštava sekretarijat energetske zajednice svake dve (2) godine o kakvoj izmeni takvih mera.

POGLAVLJE II

PROIZVODNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE

Član 6

Proizvodnja električne energije

1. Proizvodnu aktivnost obavljaju električna preduzeća, licencirana od strane regulatora za proizvodnju električne energije, ili od fizičkih ili pravnih lica koja su oslobođena obaveze posedovanja licence, u skladu sa Zakonom regulatoru za energetiku.

2. Proizvođači koji imaju licencu za proizvodnju mogu proizvoditi električnu energiju u bazičnom ili varijabilnom radnom režimu, uključujući energiju za pokrivanje gubitaka na prenosnoj i distributivnoj mreži, energiju za balans sistema i energiju za pomoćne usluge.

Član 7

Obaveze i prava proizvođača električne energije

1. Proizvođači električne energije dužni su:

1.1. da se pridržavaju svim uslovima utvrđenim u licenci za obavljanje aktivnosti proizvodnje, ukoliko se takva licenca traži;

1.2. da pružaju svoje kapacitete na transparentan i ne diskriminatoran način, bazirajući se na tržište svih potrošača, na tržišta na veliko i malo, uključujući i ona sa obavezama javne usluge;

1.3. da ispunjavaju sve tehničke i operativne zahteve i posebno da se pridržavaju uslova iz mrežnog kodeksa prenosa i kodeksa mrežne distribucije i pravila utvrđenih u primenjivim pravilnicima i tehničkim standardima;

1.4. da postupaju u skladu sa pravilima konkurencije, kada učestvuju na tržište električne energije;

1.5. da održavaju proizvodna postrojenja u stanju da garantuju njihovu sigurnost i operativnu spremnost u skladu sa tehničkim pravilima i standardima;

1.6. da pružaju operaterima prenosnog i distributivnog sistema pomoćne i usluge balansiranja, prema načelima tržišta električne energije, u skladu sa dinamičnim parametrima mrežnog kodeksa prenosa, mrežnog kodeksa distribucije i pravila organizovanja tržišta električne energije, kao i da zaključuju ugovor prema postignutom sporazumu za takve slučajeve i, bazirajući se na takve ugovore, da aktivizira proizvodna postrojenja na zahtev operatera prenosnog sistema i operatera sistema distribucije, sa ciljem pružanja pomoćnih usluga i usluga balansiranja;

1.7. da pružaju operateru prenosnog sistema raspoložive proizvodne kapacitete za potrebe rada sistema, sigurnosti sistema i balansiranja sistema;

1.8. da postupaju u skladu sa zakonodavstvom o zaštiti životne sredine, radi obezbeđivanja stalne kontrole uticaja na životnu sredinu;

1.9. da budu opremljeni odgovarajućom mernom opremom za merenje električne energije koja ulazi u sistem;

1.10. da se pridržavaju svih drugih obaveza koja mogu da rezultiraju iz promene ovog zakona, kao i povezanih zakona, pravilnika, pravila kodeksa;

1.11. u slučajevima kada najmanje jedan od proizvodnih aseta ima instalirani kapacitet više od pet (5) MW, treba da vodi podatke svakog sata tokom funkcionisanja njegove centrale, za peto (5) godišnji period, kako bi se proveravale sve operativne odluke dispečinga i trendovi ponude u razmeni električne energije, aukcijama interkonekcije, tržišta rezervni i

tržišta hartija od vrednosti, koje treba da stavi na raspolaganju regulatoru Kosovskom autoritetu za konkurenciju i sekretarijatu energetske zajednice ili drugim međunarodnim organizacijama koje su osnovane na osnovu međunarodnih sporazuma ili pravnim međunarodnim aktima koje su obavezne za Kosovo i imaju mandat da obavljaju takve funkcije. Informacije koje treba čuvati za čas/centralu treba da sadrže, ali ne ograničavajući se, podatke o raspoloživim proizvodnim kapacitetima i namenskim rezervama, uključujući alokaciju tih namenskih rezervi na nivou centrale u vremenu obavljanja ponude tokom realizacije proizvodnje;

1.12. do mere potrebne za garantovanje bezbednosti snabdevanja električnom energijom regulator može da nametne obaveze javne usluge za proizvođače da prodaju energiju pod regulisanim uslovima za snabdevače sa obavezom javne usluge, u skladu sa uslovima utvrđenim u članu 5 ovog zakona. Odluka regulatora treba da bude objavljena i dostavljena sekretarijatu energetske zajednice;

1.13. regulator može da traži od proizvođača da proda deo svojih kapaciteta na organizovanom tržišta električne energije.

2. Proizvođači električne energije, pod uslovom da se pridržavaju odredbama ovog zakona, Zakona o energetskom regulatoru, licencama, kodeksima i drugim relevantnim pravilima, koja usvaja regulator, imaju pravo da:

2.1. koriste izvore energije koje smatraju pristupačnijim za proces proizvodnje u njihovoj električnoj centrali, pod uslovom da korišćenje navedenih izvora bude u skladu sa svim relevantnim tehničkim i uslovima životne sredine i efikasnosti energije;

2.2. da povezuju svoje centrale sa prenosnim ili distributivnim sistemom, u skladu sa odgovarajućim uslovima i pravilima;

2.3. prodaju električnu energiju prema odredbama ovog zakona drugih akata, posebno prema pravila tržišta;

2.4. kupuju električnu energiju za svoje potrebe;

2.5. imaju pristup prenosnom sistemu i sistemu distribucije, prema odgovarajućim pravilima i uslovima;

2.6. fakturišu i vrše naplatu, u skladu sa potpisanim ugovorima, za celokupnu prodaju električne energije, kapacitete, pomoćne usluge i ostale ugovorene usluge.

3. Proizvođač električne energije treba da sačini program mera koje treba preduzeti u cilju povećanja efikasnosti proizvodnje i da o tome godišnje izveštava regulatora;

4. Proizvođači priključeni na prenosnu odnosno distributivnu mrežu, moraju biti tehnički pripremljeni, kako bi ispunili tehničke uslove za pružanje pomoćnih usluga za navedene operatere, u skladu sa načelima mrežnog kodeksa prenosa i mrežnog kodeksa distribucije.

Član 8

Proizvodnja električne energije iz obnovljivih izvora i zajednička proizvodnja

1. Preduzeća energije koja proizvode električnu energiju, koristeći obnovljive izvore energije, ili proizvode energiju u vidu zajedničke proizvodnje, imaju pravo da budu opremljeni sertifikatom porekla, koju izdaje regulator i da na osnovu istog prodaju svoju električnu energiju pod regulisanim uslovima.

2. Sertifikat o poreklu će biti standardne veličine od jednog (1) MWh. Za svaku proizvedu jedinicu energije izdavaće se samo po jedan sertifikat. U sertifikatu porekla regulator će specificovati najmanje:

2.1. izvor energije iz kojeg je proizvedena energija i datum početka i završetka proizvodnje;

2.2. da li se proizvodnja odnosi na:

2.2.1. električnu energiju; ili

2.2.2. grejanje i hlađenje.

2.3. identitet, lokaciju, vrstu i kapacitet instalacija gde je proizvedena energija;

2.4. da li su i do koje mere navedena instaliranja imale koristi od investicione podrške, da li je i do koje mere jedinica energije imala koristi na bilo koji način od neke odgovarajuće nacionalne šeme i vrstu odgovarajuće navedene šeme;

2.5. datum u kome su instaliranja stupila u funkciji; i

2.6. datum i mesto izdavanja jedinstvenog identifikacionog broja.

3. Regulator nadgleda izdavanje, prenos i ukidanje sertifikata o poreklu i treba da uspostavlja odgovarajuće mehanizme za obezbeđivanje izdavanja, prenosa i elektronskog ukidanja garancija porekla kao i da se osigurava da su isti tačni, pouzdani i ne-falsifikujući. Regulator će obezbediti da svaka jedinica energije iz obnovljivih izvora bude uzeta u obzir samo jednom.

4. Regulatorna kancelarija za energiju treba da prizna sertifikate o poreklu koje izdaju ugovorne strane Energetske zajednice isključivo da bi se dokazali elementi na koje se poziva stav 2. podstavovi od 2.1. do 2.6. ovog člana, regulator može da odbije priznavanje sertifikata o poreklu samo u slučajevima kada ima osnovanih sumnji u njihovu tačnost, pouzdanost i originalnost. Regulator treba da obavesti sekretarijat energetske zajednice o navedenom odbijanju, pružajući i svoje obrazloženje.

5. Operater Prenosnog sistema i sistema raspodele treba da, u skladu sa zahtevima o operativnoj pouzdanosti i sigurnosti, obezbedi i kontroliše celokupnu proizvodnju električne energije

proizvedenu od kvalifikovanih proizvođača električne energije, prema uslovima utvrđenim posebnim pravilnicima, posebno Mrežni kodeks prenosa i mrežni kodeks raspodele.

6. Kupovina električne energije, proizvedene iz obnovljivih izvora energije, o čemu je regulator izdala sertifikat o poreklu, ima prednost i treba da se vrši prema uslovima propisanim u mrežnom kodeksu prenosa o obnovljivim izvorima energije i tržišnim pravilima.

7. Nadoknada, isplata energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije se vrši prema tarifama o nadoknadi proizvodnje električne energije iz ovih izvora, koje ubira operater tržišta od dobavljača krajnjih potrošača, izuzimajući količinu za koju su proizvođači zaključili ugovor o prodaji, prema odredbama ovog zakona.

8. Regulator treba da realizuje aranžiranja za nadoknadu dodatnih troškova, sa čime se suočavaju snabdevači, zbog kupovine električne energije, prema uslovima utvrđenim u ovom članu, preko specifične takse na usluge operatera sistema, koja se na transparentan i ne diskriminatoran način stavlja na teret svim dobavljačima povezanim u odgovarajući sistem, srazmerno sa njihovom kupljenom energijom iz obnovljivih izvora.

9. Regulator, shodno Zakonu o energetsom regulatoru, izrađuje metodologiju za utvrđivanje tarifa, koje snabdevači moraju da plate za električnu energiju proizvedenu iz obnovljivih izvora energije. Ova metodologija treba da sadrži odredbe o nadoknadi dobavljača za dodatne troškove za kupovinu električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije.

10. Proizvođači, shodno stavu 1. ovog člana, imaju iste obaveze sa drugim proizvođačima za korišćenje mreže, planiranje i nominiranje proizvodnje.

Član 9

Rezerve goriva i/ili proizvodnog kapaciteta

1. Licencirani proizvođači električne energije treba da raspolažu dovoljnom količinom rezerve goriva, za obezbeđivanje kontinuirane i poverljive proizvodnje električne energije, kao i posebne rezerve za generisane kapacitete za pružanje pomoćnih usluga za operatora sistema za početnih period od dve (2) godine, nakon stupanja na snagu ovog zakona. Naknadu za ovu obavezu treba razmatrati Kancelarija za državnu pomoć. Kosto rezerve za gorivo i rezervne kapacitete proizvođača smatraju se kao kosto operisanja.

2. Nivo rezerve goriva koje treba da poseduju proizvođači električne energije utvrđuje i redovno objavljuje ministarstvo.

3. Ministarstvo donosi podzakonska akta o nivou rezervi goriva koju proizvođači električne energije treba da imaju.

POGLAVLJE III PRENOS ELEKTRIČNE ENERGIJE

Član 10 Operater Prenosnog sistema

1. Operater prenosnog sistema drži u vlasništvu prenosni sistem i odgovoran je za njegovo funkcionisanje na Kosovu, u skladu sa licencom izdate od strane regulatora.
2. Operater prenosnog sistema posluje u okviru energetske preduzeća, organizovano kao nezavisno deoničarsko društvo.

Član 11 Razdvajanje

1. Operater prenosnog sistema drži u vlasništvu prenosni sistem, koji treba da bude nezavisan od delatnosti proizvodnje i snabdevanja električnom energijom i da se vrši u skladu sa načelima i zahtevima predviđenim odredbama ovog zakona.
2. Nezavisnost operatera prenosnog sistema se, prema ovom zakonu, smatra osiguranom kada:
 - 2.1. lice ili lica koje vrše kontrolu direktno ili indirektno nad preduzećem koje obavlja funkcije proizvodnje ili snabdevanja ne vrše kontrolu ili prava nad operaterem prenosnog sistema ili prenosni sistem;
 - 2.2. lice ili lica koja vrše kontrolu direktno ili indirektno nad operaterom prenosnog sistema ili prenosnim sistemom ne vrše direktno ili indirektno bilo kakvu kontrolu ili pravo nad preduzećima koje vrše funkcije proizvodnje ili snabdevanja;
 - 2.3. lice ili lica koja imenuju članove nadzornog odbora, upravnog odbora ili tela koja zakonski zastupaju preduzeće operatera prenosnog sistema nije dozvoljeno da direktno ili indirektno vrše kontrolu ili bilo koje pravo nad preduzećem koje obavlja delatnost proizvodnje ili snabdevanja;
 - 2.4. isto lice nema pravo da bude član nadzornog odbora, upravnog odbora ili drugih organa koji zakonski zastupaju preduzeća koja vrše funkcije proizvodnje ili snabdevanja i operatera prenosnog sistema ili prenosnog sistema;
 - 2.5. prava na koja se poziva u podstv. 2.1. 2.2. i 2.3. ovog člana posebno uključuju:
 - 2.5.1. organ za ostvarivanje prava glasa;
 - 2.5.2. organ za imenovanje članova nadzornog odbora, upravnog odbora ili tela koja zakonski zastupaju preduzeće; ili

2.5.3. zadržavanje većine akcija.

3. Preduzeća za energiju koja obavljaju funkcije proizvodnje ili snabdevanja nemaju pravo da direktno ili indirektno obavljaju bilo koju vrstu kontrole ili prava nad operaterem prenosnog sistema i obrnuto.

4. U slučajevima kada lice kojem se referiše u podstavovima 2.1, 2.2, 2.3 ovog člana je javni organ, isti ne može da vrši kontrolu preduzeća, koja su aktivna u proizvodnji i/ili snabdevanju električnom energijom.

5. Pre nego što se preduzeće odredi za operater sistema prenosa, prema odredbama ovog člana, ono treba da se certifikuje na osnovu utvrđenih procedura Zakonom o regulatoru energije.

Član 12 **Certifikacija operatera prenosnog sistema**

1. U cilju implementacije člana 11 ovog zakona, operater prenosnog sistema treba da se certifikuje.

2. Sertifikaciju obavlja regulator shodno Zakonu o energetsom regulatoru i pravilima i procedurama usvojenih od iste.

Član 13 **Korporativno upravljanje, nadležnosti, izveštavanje**

1. Operator sistema za prenos funkcioniše kao javno preduzeće, u skladu sa Zakonom o javnim preduzećima i odgovarajućem zakonodavstvu na snazi.

2. Prava akcionara za operatora sistema prenosa vrši Skupština Republika Kosova.

3. Na redovnim sednicama odbora akcionara zastupa predstavnik koga ovlašćuje predsednik Skupštine Republike Kosova.

4. Nadležnosti odbora direktora operatora sistema prenosa su utvrđeni Zakonom o javnim preduzećima.

5. Odbor direktora operatora sistema prenosa izveštava Skupštinu Republike Kosova, godišnje i uvek kada se to zahteva od Skupštine. Godišnji izveštaj se dostavlja najkasnije do 30. juna tekuće godine za prethodnu godinu.

6. Skupština Kosova može da pokrene postupak razrešenja predsednika i članova odbora operatera prenosnog sistema ukoliko nakon dve (2) uzastopne godine analize učinka operatera prenosnog sistema, Funkcionalna komisija ustanovi da:

6.1 operater prenosnog sistema nije uspeo da dokaže da je potpuno i aktivno sprovodio funkcije i zadatke zakona koji uređuju energetske sektor na Kosovu; i

6.2 je neuspeh u sprovođenju ozbiljno oštetio efikasno, efektivno i nezavisno funkcionisanje prenosnog sistema.

7. U cilju nadgledanja primene politika sektora energije, Vlada treba da bude informisana od člana odbora direktora.

Član 14

Odbor direktora operatera sistema prenosa

1. Odbor direktora operatora sistema prenosa sastavljen je od sedam (7) članova, jedan je predsedavajući odbora.

2. Predsedavajućeg i pet (5) drugih članova odbora imenuje Skupština Republike Kosova.

3. Izvršni načelnik, kao član odbora direktora operatora sistema prenosa imenuje se od odbora direktora, na osnovu kriterijuma i procedura za konkurisanje, utvrđeni Zakonom o javnim preduzećima.

4. Procedura za imenovanja odbora direktora, započinje se objavljivanjem konkursa za predlaganje kandidata. Na konkursu se navode kriterijumi za izbor predsedavajućeg i članova odbora, rok za konkurisanje i neophodna dokumenta.

5. Proceduru za prijem aplikacija za položaj predsedavajućeg i članova odbora vodi Ministarstvo za javnu administraciju.

6. Kandidati za članove odbora operatora sistema za prenos biraju se prema sledećim procedurama:

6.1. u roku od šezdeset (60) dana pre isteka mandata člana odbora direktora operatora sistema za prenos ili nakon proglašenja slobodnog mesta zbog drugih razloga, Ministarstvo javne uprave raspisuje javni oglas, u roku ne kraćem od roka utvrđenog zakonom;

6.2. odgovarajuća parlamentarna komisija za energiju, nakon prijema dosijea aplikacija, dostavlja Skupštini Republike Kosova imena najmanje dva (2) kandidata za jedan (1) slobodan položaj.

7. U skladu sa svojim Poslovnikom Skupština većinom glasova poslanika prisutnih i koji glasaju, bira jednog od preporučenih kandidata za svaki položaj u odboru.

8. Mandat svakog člana odbora traje četiri (4) godine, uz mogućnost produženja za još jedan mandat. Mandat svakog člana odbora počinje danom imenovanja od Skupštine Republike Kosova.

9. U koliko mesto člana odbora ostane slobodno, novi član odbora se imenuje do kraja mandata prethodnog člana. Novi član može da se ponovo imenuje za dodatni mandat od četiri (4) godine, nakon završetka preostalog dela mandata prethodnog člana.

10. Uslovi kvalifikacije i profesionalne podobnosti direktora odbora su utvrđeni Zakonom o javnim preduzećima.

11. Skupština republike Kosova može da razreši direktora odbora pre isteka njegovom/njenog mandata ukoliko:

11.1. je kažnjavao odlukom suda izričite forme zbog krivičnog dela;

11.2. Nije u zdravstvenom stanju da obavlja svoje dužnosti duže od tri (3) meseca uzastopno; i

11.3. Ne prisustvuje na više od pet (5) sednica uzastopno iz bilo kojih razloga.

12. Kriterijumi i procedure za razrešenje članova i predsedavajućeg odbora su utvrđeni Zakonom o javnim preduzećima.

13. Članovi odbora operatera sistema za prenos, koji su ponovo izabrani na njihov položaj, prema ovom zakonu, nalazi će se na položaju člana odbora do završetka njihovog aktuelnog mandata, ali ne mogu ponovo da se imenuju.

14. Članovi koji su imenovani u odbor, prema ovom zakonu, a koji dana stupanja na snagu ovog zakona, vrše svoj prvi mandat, nalazi će se na položaju člana odbora do završetka tog mandata i mogu još jednom da se imenuju.

15. Odredbe Zakona o javnim preduzećima, u vezi nadležnosti imenovanja odbora direktora, realizaciju prava akcionara, naknadu odbora direktora i izveštavanje, kao i imenovanje Komisije za reviziju, ne važe za operatora sistema prenosa;

16. Plate predsedavajućeg i članova odbora i Komisije za reviziju utvrđuje Skupština do donošenja odgovarajućeg Zakona o platama visokih javnih funkcionera.

Član 15 **Komisija za reviziju**

1. Nakon izbora direktora odbora, Skupština od lica izabranih za položaj direktora imenuje tri (3) člana Komisije za reviziju, od kojih je jedan (1) predsedavajući Komisije za reviziju.

2. Kvalifikacija i stručno iskustvo za članove Komisije za reviziju su utvrđeni Zakonom o javnim preduzećima.
3. Zadaci i odgovornosti Komisije za revizije su utvrđeni Zakonom o javnim preduzećima.

Član 16

Dužnosti i odgovornosti operatera prenosnog sistema

1. Zadaci i odgovornosti operatera sistema za prenos su:
 - 1.1. prenos električne energije, na osnovu uslova utvrđeni u licenci, na objektivan, transparentan i ne diskriminirajući način na celoj teritoriji Republike Kosova, čuvajući sigurnost elektro-energetskog sistema, prema ovom zakonu;
 - 1.2. funkcionisanje, održavanje i razvoj sistema prenosa Republike Kosova i njegovih interkonekcija sa drugim sistemima, kako bi se pružila dugoročna sigurnost operisanja sistema i sigurnost snabdevanja električne energije, imajući u vidu zaštitu životne sredine;
 - 1.3. funkcionisanje sistema prenosa, u skladu sa mrežim kodeksom prenosa i svih kodova i pravila u primeni, kako bi se postigla sigurnost snabdevanja električnom energijom, i ekonomsko korišćenje mreže prenosa;
 - 1.4. planiranje i rada elektro-energetskog sistema, u saradnji sa operatorom tržišta i operatorima sistema susednih prenosa, kao i operatorom sistema za raspodelu i korisnika mreže;
 - 1.5. objavljivanje pravila sigurnosti, operisanja i planiranja mreže, usvojene od Kancelarije regulatora za energije. Operator sistema za prenos treba da operiše u skladu sa pravilima operisanja i da održava utvrđeni nivo sigurnosti mreže. Objavljena pravila treba da obuhvate opšte šeme za kvalifikaciju totalnih prenosnih kapaciteta i margine sigurnosti prenosa;
 - 1.6. održavanje povoljnog nivoa kapaciteta tehničkih rezerva prenosa za sigurnost operatora mreže i saradnja i koordinacija sigurnosti operatora mreže sa operatorima sistema ugovornih strana zajednice energije sa kojim je povezan;
 - 1.7. razmena informacija sa relevantnim operatorima povezanih sistema, u vezi funkcionisanja mreže, blagovremeno i efikasno, u skladu sa minimalnim zahtevima operisanja;
 - 1.8. korišćenje opreme sistema za prenos, u skladu sa pravilima i tehničkim standardima;
 - 1.9. koordiniranje planova za remont postrojenja za prenos i postrojenja korisnika mreže;

- 1.10. finansiranje na osnovu izvedenih studija za izgradnju novih linija prenosa, interkonektora i postrojenja, neophodnih za operisanje, održavanje, razvoj i kvalitetno upravljanje sistemom prenosa na Kosovu;
- 1.11. priprema planova za deset (10) godina, u skladu sa zakonom o energiji i ispunjavanje obaveza u vezi ovih planova;
- 1.12. izrada tokom godine, koja prethodi petogodišnjem (5) periodu, petogodišnji (5) plan za razvoj mreže za prenos. Ovaj plan treba da usvoji regulator, pre objavljivanja od strane operatora sistema za prenos i treba da bude u harmoniji sa desetogodišnjim (10) planom razvoja mreže za prenos, dokumentaciju o prostornom planiranju i operatora sistema za raspodelu;
- 1.13. razvoj i publikacija, tokom godine, što prethodi prvoj (1) godini intenzivnog plana, intenzivni petogodišnji (5) član, usvojen prethodno od Kancelarije regulatora za energiju, harmonizovan sa desetogodišnjim (10) i petogodišnjim (5) planom razvoja mreže prenosa i dokumentacije o prostornom planiranju;
- 1.14. preduzimanje mera za sprovođenje zakonskih odredba za zaštitu sredine;
- 1.15. priprema godišnjih i dugoročnih bilansa predviđanja i pokrivanja zahteva za električnom energijom, u skladu sa Zakonom o energiji i metodologije za pripremu ovih bilansa, koje usvaja Kancelarija Regulatora za energiju;
- 1.16. izrada tarifnih metodologija za pristup i priključenje na sistem prenosa Kosova i primenu ne diskriminirajući tarifa, koji pružaju efikasne ekonomske signale za korišćenje sistema, uključujući i upravljanje kongestijom, koje usvaja regulator i objavljuje na elektronskoj stranici operatora sistema za prenos, petnaest (15) dana pre datuma početka aplikacije;
- 1.17. primena iste tarifne metodologije na celoj teritoriji Kosova, za iste kategorije korisnika prenosne mreže, posebno u pogledu nivoa napona i električne veličine kao snaga, aktivna energije, reaktivna energija i drugi kriterijumi;
- 1.18. izrada pravila cene za nestandardne usluge operatora prenosnog sistema i objavljivanje istih nakon saglasnosti regulator, petnaest (15) dana pre početka primene. U slučaju odbijanja saglasnosti, regulator može sam odrediti sledeće cene:
- 1.19. balansiranje sistema električne energije u skladu sa mrežnim kodeksom prenosa i tržišnim pravilima;
- 1.20. upravljanje protoka energije u prenosnom sistemu, uzimajući u obzir razmene sa susednim sistemima, u cilju održavanja balansa između snabdevanja i potražnje i obezbeđivanje ekonomske efikasnosti upravljanja protoka energije, tretirajući podjednako sve korisnike mreže;

- 1.21. regulisanje frekvence - snaga;
- 1.22. nabavka balansiranih usluga za balansiranje sistema, na osnovu tržišnih principa i principa transparentnosti i ne-diskriminacije;
- 1.23. korišćenje balansirane energije u skladu sa tržišnim pravilima i prema listi ponuda ekonomskog principa;
- 1.24. obezbeđivanje dostupnosti svih pomoćnih usluga, uključujući i proces upravljanja od strane potražnje;
- 1.25. analiziranje gubitaka u prenosnoj mreži na godišnjoj osnovi i, ukoliko je potrebno, da razvija i sprovodi mere za njihovo smanjenje;
- 1.26. održavanje registra komercijalnih mernih mesta na granici sa prenosnom mrežom za sve odgovorne strane za balans ili sve grupe odgovorne za disbalans;
- 1.27. održavanje mernih sistema, prikupljanje i procesiranje podataka iz komercijalnih mernih tačaka korisnika mreže, u skladu sa ovim zakonom, propisima i kodeksom merenja;
- 1.28. merenje preuzete i isporučene električne energije u tačkama koje razdvajaju prenosnu mrežu sa mreže raspodele, sa korisnicima prenosnog sistema, sa susednim sistemima i drugim ključnim tačkama i uzajamna razmena istih sa operatorom sistema raspodele, operatorima susednih sistema i korisnicima sistema i stavljanje na raspolaganje regulatoru;
- 1.29. dostavljanje mernih podataka iz komercijalnih tačaka i tačaka podele sa susednim sistemima, u skladu sa odredbama ovog zakona i pravilima merenja ili bilateralnim sporazumom između Operatora prenosnog sistema i uključenih stranaka u prenosnoj mreži;
- 1.30. određivanje tehničkih uslova i troškova instaliranja avanzirane merne opreme u skladu sa odredbama ovog zakona i drugih zakona koji regulišu energetske sektor;
- 1.31. priključivanje korisnika u prenosnoj mreži i stvaranje tehničkih uslova za priključenje, u skladu sa uslovima određenim ovim zakonom i zakonodavstvom na snazi koji regulišu sektor električne energije;
- 1.32. pružanje korisnicima mreže informacije koje su im potrebne za pristup i efikasno korišćenje prenosne mreže;
- 1.33. formiranje komisije za žalbe u vezi pristupa mreži i korišćenja prenosne mreže, u skladu sa odredbama koje regulišu zaštitu potrošača, kao i osnivanje nezavisnog mehanizma za van sudsko rešavanje sporova;
- 1.34. objavljivanje informacija koje su važne za korisnike prenosne mreže, uključujući: prekogranične kapacitete, zagušenja u interkonekciji i unutrašnjosti prenosne mreže, kao i ostale informacije neophodne za organizaciju tržišta električne energije;

- 1.35. obezbeđivanje pouzdanosti i dostupnosti prenosnog sistema kako bi se omogućilo sigurno snabdevanje električnom energijom, uz zadržavanje dovoljnog prenosnog kapaciteta;
- 1.36. obezbeđivanje da će se prekidi u snabdevanju, u hitnim situacijama, kako je predviđeno Zakonom o energiji, bazirati na prethodno utvrđene i objektivne kriterijume, koje priprema operator prenosnog sistema i usvajaju regulator;
- 1.37. postupanje u skladu sa pravilima i standardima kvaliteta snabdevanja i sigurnosti sistema koje određuje regulator;
- 1.38. obezbeđivanje korisnicima pristup i korišćenje prenosne mreže prema transparentnim i ne diskriminatornim principima;
- 1.39. davanje neophodnih uputstava prenosnom sistemu i proizvodnim jedinicama za sigurno funkcionisanje sistema u skladu sa kriterijumima pouzdanosti i sigurnosti prenosnog sistema, predviđenih mrežnim kodeksom prenosa;
- 1.40. pružanje informacija operatorima susednih sistema, sa kojima je povezan prenosni sistem, u cilju postizanja sigurnog i efikasnog operiranja, koordiniranog razvoja i interakcije inter-konekcijskih sistema;
- 1.41. dodela prekograničnih prenosnih kapaciteta u saradnji sa operatorima prenosnih sistema ugovornih strana energetske zajednice u skladu sa zajedničkim regionalnim procedurama za obračun i raspodelu kapaciteta predloženih od strane operatora prenosnog sistema i usvojen od strane regulatora; Ovo pravo može preneti na bilo koji drugi regionalni subjekat, koji je osnovan za ovu svrhu;
- 1.42. upravljanje kongestijom za sve transakcije na interkonektorima sa susednim sistemima, na osnovu tržišnih pravila i mehanizama, koji se definišu i sprovode zajedno sa ostalim operatorima na regionalnom tržištu električne energije;
- 1.43. otprema proizvodnje i korišćenje interkonektora vrši se na osnovu kriterijuma usvojenih od regulatora, koji moraju biti objektivni, objavljeni i primenjeni na nediskriminatoran način, kako bi omogućili odgovarajuće funkcionisanje tržišta električne energije. Kriterijumi trebaju uzeti u obzir ekonomske prednosti proizvodnih jedinica na raspolaganju, prekogranične transfere kao i tehnička ograničenja u sistemu;
- 1.44. davanje prioriteta otpremi proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i ko-proizvodnje, pod uslovom da nisu u suprotnosti sa ograničenjima utvrđenim u Kodeks mreže i drugim pravilima i propisima za bezbednost sistema;
- 1.45. obavljanje svih drugih delatnosti predviđenih ovim zakonom i drugim primenjivim zakonima.

2. Operator prenosnog sistema vrši aktiviranje ponuda balansirane energije sa strankama koje su pružile pomoćne usluge i strankama odgovorne za disbalans koje su izazvale disbalans .
3. Operator prenosnog sistema treba da ima na raspolaganju sve potrebne ljudske, tehničke, fizičke i finansijske resurse za sigurno, pouzdano i dugoročno operiranje prenosnog sistema.
4. Operator prenosnog sistema izveštava regulatora, kako je predviđeno u njegovoj licenci, u skladu sa Zakonom o energetsom regulatoru i pruža informacije o svim pitanjima koja se mogu zahtevati, u formi i intervalima utvrđenim od strane regulatora.
5. Operator prenosnog sistema pruža potrebne informacije jedinicama lokalne samouprave u cilju njihovog planiranja razvoja, poštujući poverljivost podataka pojedinačnih korisnika mreže.
6. Operator prenosnog sistema je odgovoran za sprovođenje mrežnog kodeksa prenosa i izveštava na godišnjoj osnovi regulatorna.
7. Operator prenosnog sistema je odgovoran za odobravanje i upravljanje pristupa/priključenja treće stranke, uključujući i naplate koje duguju stranke za pristup i priključenje u prenosnoj mreži na transparentan i ne diskriminatoran način.
8. Operator prenosnog sistema je odgovoran za prikupljanje prihoda od dodele kapaciteta konekcije i uplate u okviru mehanizma nadoknade između OPS-a.
9. Operator prenosnog sistema je odgovoran za uplate prema zaključenim ugovorima za druge obezbeđene usluge, uključujući i troškove u vezi sa učešćem u međunarodnim organizacijama, učešće koje proizilazi iz obaveza prema međunarodnim sporazumima i zakonodavstvu Evropske unije.

Član 17

Kodeks prenosne mreže

1. Funkcionisanje i upravljanje prenosnom mrežom rukovodiće se kodeksom prenosne mreže.
2. Kodeks prenosne mreže određuje:
 - 2.1. tehničke i ostale uslove kojih korisnici priključeni na prenosnu mrežu mora da se pridržavaju;
 - 2.2. tehničke i ostale uslove za siguran prenos električne energije od proizvođača i drugih sistema i sigurno funkcionisanje prenosnog sistema za pouzdano i kvalitetno snabdevanje krajnjih potrošača električnom energijom;
 - 2.3. tehničke uslove za pristup prenosnoj mreži;
 - 2.4. tehničke uslove za održavanje transmisiona mreže;

- 2.5. tehničke odgovornosti korisnika prenosne mreže;
- 2.6. operativno planiranje i upravljanje prenosnim sistemom,
- 2.7. procedure funkcionisanja elektroenergetskog sistema u uslovima normalnog rada i više sile, poremećenih mreža, vanrednih mreža ili drugih vanrednih okolnosti;
- 2.8. zaštićene zone i posebne uslove unutar zaštićene zone električnih postrojenja;
- 2.9. vrste i pružanje pomoćnih usluga sistema;
- 2.10. tehničke i druge uslove interkonekcije i funkcionisanje mreža;
- 2.11. razvojno planiranje prenosne mreže;
- 2.12. tehnički model i operativne zahteve za priključenje na sistem koji će obezbediti zajedničko delovanje sistema i biće objektivni i ne diskriminatorni.

3. Operater prenosnog sistema razvija kodeks prenosne mreže, koji usvaja regulator. Tokom razvoja kodeksa prenosne mreže, operater prenosnog sistema je obavezan da obezbedi odgovarajuće učešće svih zainteresovanih strana i da organizuje debate u trajanju od najmanje petnaest (15) dana. Kodeks mreže treba da bude objavljen na web-stranici operatera prenosnog sistema.

Član 18

Kodeks merenja

1. Instaliranje, funkcionisanje i upravljanje mernim sistemom na granicama prenosne mreže, vrši se na osnovu Kodeksa merenja.

1. Kodeks merenja određuje:

- 2.1. karakteristike merne opreme na mernim tačkama korisnika mreže;
- 2.2. karakteristike ili standarde koje merna oprema mora ispuniti kako bi se omogućilo upravljanje potražnjom i merenje potrošnje električne energije u vremenskim intervalima;
- 2.3. karakteristike ili standarde koje merna oprema mora ispuniti na mernim tačkama koje korisnik mora ispuniti, funkcionalne uslove, tačnost merne opreme i metode za merenje električne energije u prenosnom sistemu, posebno u pogledu:
 - 2.3.1. metode instaliranja, prijema, testiranja i održavanja merne opreme;
 - 2.3.2. metoda prikupljanja, očitavanja brojila i drugih podataka mernih tačaka; i

2.3.3. dostupnosti, obrade podataka i prenosa očitavanja brojila i drugih podataka kod korisnika podataka, kao i prikupljanje i arhiviranje podataka.

2.4. određivanja tehničkih standarda i rešenja za ugradnju mernih sistema za korisnike mreže.

3. Operater prenosnog sistema razvija, a regulator usvaja kodeks merenja. Tokom razvoja kodeksa prenosne mreže, operater prenosnog sistema je obavezan da obezbedi odgovarajuće učešće svih aktera i da organizuje javne rasprave u trajanju od najmanje petnaest (15) dana. Kodeks mreže se objavljuje na web-stranici operatera prenosnog sistema.

Član 19

Javna nabavka električne energije i kapaciteta operatera prenosnog sistema

1. Operater prenosnog sistema može biti angažovan u javnoj nabavci energije i kapaciteta, bazirajući se na transparentnim, ne diskriminatornim procedurama, baziranim na tržištu, samo u sledeće svrhe:

1.1. gubici na prenosnoj mreži;

1.2. balansiranje sistema;

1.3. pružanje dodatnih usluga u skladu sa transparentnim, ne diskriminatornim i na tržištu zasnovanim postupkom.

2. Operator prenosnog sistema, energiju za pokrivanje gubitaka na prenosnoj mreži mora da kupi na tržištu električne energije. Ukoliko pruži dokaz za svaki pojedinačni slučaj kod regulatora, da takva kupovina nije fizički moguća, regulator može zahtevati od proizvođača da obezbedi potrebnu električnu energiju za pokrivanje gubitaka u prenosnoj mreži. Regulator na osnovu izveštaja operatera prenosnog sistema, može zahtevati od strane operatera prenosnog sistema, proizvođača i drugih subjekata, da sprovodi obaveze javne usluge u cilju obezbeđivanja pokrivenosti gubitaka u prenosu.

3. Operater prenosnog sistema obezbeđuje usluge sistema u skladu sa tržišnim načelima i ugovorima o pružanju usluga. Usluge koje pruža pružalac pomoćnih i usluga balansiranja mogu se koristiti na zahtev operatera prenosnog sistema.

4. Pravila za balansiranje sistema električne energije moraju biti objektivna, transparentna i ne diskriminatorna, uključujući sva pravila za troškove ne-balansiranja od korisnika sistema. Pravila za balansiranje moraju se dostaviti za usvajanje od strane operatera prenosnog sistema regulatoru. Termini i uslovi, uključujući pravila i tarife za obezbeđivanje takvih usluga od strane operatera prenosnog sistema, utvrdiće se na osnovu metodologije usvojene od strane regulatora i moraju biti ne diskriminatorne i odražavati troškove i moraju se objaviti.

Član 20

Poverljive informacije

1. Operater prenosnog sistema mora čuvati poverljive informacije tokom obavljanja svojih aktivnosti. Objavljivanje ili otkrivanje informacija od strane operatera prenosnog sistema vezano za njegovu aktivnost, što može doneti prednost ili korist nekoj drugoj osobi, obavlja na ne diskriminatorni način.
2. Izuzetno od stava 1 ovog člana, nadležno Ministarstvo za energetiku ili regulator mogu tražiti od operatera prenosnog sistema poverljive informacije neophodne za sprovođenje svojih funkcija, ovlašćenja, obaveza i odgovornosti.

Član 21

Promovisanje regionalne saradnje

1. Operater prenosnog sistema predstavlja Kosovo u evropskoj mreži operatera prenosnih sistema električne energije.
2. Operator prenosnog sistema, uz prethodnu saglasnost regulatora, učestvuje u radu jednog ili više integrisanih sistema, u okviru jednog ili više regiona koji su pokriveni od strane jedne ili više stranaka energetske zajednice u cilju koordiniranog izračunavanja prekograničnih kapaciteta i koordinirane dodele prekograničnih kapaciteta i verifikacije operativne bezbednosti i u cilju osnivanja i razvoja regionalnih tržišta električne energije i njihove liberalizacije.
3. Operator prenosnog sistema će promovisati operativne sporazume kako bi se obezbedilo optimalno upravljanje mreže energetske zajednice i podsticati razvoj razmene energije, koordiniranu dodelu prekograničnih kapaciteta putem pronalaženja ne diskriminatornih alternativa bazirane na tržištu, posebno obraćajući zasluženu pažnju implicitnim aukcijama za kratkoročna izdvajanja i integraciju mehanizama balansiranja i rezervnih kapaciteta.
4. Operater prenosnog sistema uzima u obzir mišljenja, preporuke i sprovodi odluke institucija formiranih u Energetskoj zajednici, ili Evropskoj zajednici, u slučajevima kada su ove organizacije mandatirane iz međunarodnih sporazuma ili pravilnika, obaveznih za Kosovo.
5. Operater prenosnog sistema saraduje sa organizacijama iz stava 4 ovog člana za obezbeđivanje neophodnih informacija u vezi sa razvojnim planovima mreže, korišćenjem i razvojem inter-konekcija i regionalne saradnje.

POGLAVLJE IV ORGANIZACIJA TRŽIŠTA ELEKTRIČNE ENERGIJE

Član 22 Tržište električne energije

1. Tržište električne energije obuhvata tržišta električne energije na veliko i malo.
2. Kupoprodaja na tržištu električne energije na veliko i malo ugovara se kroz bilateralne ugovore i kroz organizovano tržište električne energije.
3. Bilateralno tržište električne energije je tržište gde se kupovina i prodaja električne energije realizuje direktno preko učesnika na tržištu električne energije na osnovu bilateralnog sporazuma o kupoprodaji električne energije.
4. Trgovanje električnom energijom u okviru tržišta električne energije se vrši slobodno i na osnovu ekonomskih interesa svakog učesnika.
5. Energetska preduzeća koja su u javnom vlasništvu i ona preduzeća koja pružaju javne usluge, trgovinu (kupo-prodaju) električnom energijom, potrebnom za ostvarivanje obaveza i prava prema licenci, rade u skladu sa procedurama za trgovinu električnom energijom, koje se predlažu od strane operatora tržišnog sistema, koje se usvajaju i objavljuju od strane regulatora. Da bi se obezbedilo efikasnost troškova i najniža moguća cena, uzimajući u obzir specifičnosti tržišta električne energije, ove procedure ne podležu zahtevima Zakona o javnim nabavkama
6. Operator prenosnog sistema je odgovoran da, dan ranije, usvoji programe strana i međugranične programe za kupoprodaju električne energije u Republici Kosovu, u skladu sa ugovornim obavezama koje proističu iz kupoprodaje na tržištu električne energije.
7. Operateri tržišta i prenosnog sistema su odgovorni za organizovanje tržišta, dan ranije i u toku dana, za fizičku trgovinu električne energije unutar teritorije Republike Kosova i za njegovo ujedinjenje sa drugim tržištima električne energije. Operator tržišta neće ograničiti mogućnost konstituisanja aukcija električne energije.
8. Operator prenosnog sistema odgovoran je za organizaciju i razvoj uravnoteženog tržišta električne energije.
9. Na uravnoteženom tržištu električne energije, operater prenosnog sistema prima ponude za prodaju i kupovinu za potrebe uravnoteženja sistema električne energije i garantovanja bezbednog rada elektroenergetskog sistema, preduzima mere i aktivira ponude za prodaju i kupovinu električne energije za uravnoteženje, na osnovu spiska ponuda prema ekonomskoj prednosti.

10. Operater tržišnog sistema odgovoran je za obračun i cene disbalansa električne energije za svakog učesnika, za svaki utvrđeni period konačnog poravnanja i fakturisanja, u skladu sa tržišnim pravilima.

11. Učešće na uravnoteženom tržištu električne energije uređuje se Sporazumom o pružanju uravnoteženih usluga, koji operater prenosnog sistema sklapa sa učesnicima na tržištu električne energije. Sporazum sadrži deo pravila tržišta u vezi sa balansiranjem električne energije i završno izjednačavanje izbalansirane energije.

12. Operater tržišta vrši završno izjednačavanje za pružene usluge balansiranja.

13. Na zahtev regulatora, operater prenosnog sistema obaveštava o zaključenim ugovorima za izbalansirane usluge sa pružiocima usluga balansiranja i za mesečno sprovođenje takvih ugovora.

Član 23 **Operater tržišta**

1. Operatera tržišta, otvorenom procedurom, bira Vlada.

2. U pravnom smislu, imovinskim odnosima, organizacionim strukturama i odlučivanju, Operater tržišta mora biti nezavisan, od svih aktivnosti koje se ne odnose na prenos električne energije.

3. U cilju obezbeđivanja nezavisnosti Operatera tržišta, lica odgovorna za njegovo upravljanje ne mogu učestvovati u strukturama i procedurama odlučivanja ministarstva, regulatora, kao i preduzeća odgovornih za proizvodnju, snabdevanje, raspodelu električne energije ili iskopovanje uglja i drugih snabdevanja gorivom.

4. Za obavljanje delatnosti organizovanja tržišta, Operater tržišta snabdeva se licencom od regulatora.

5. Operater tržišta je odgovoran za organizovanje tržišta električne energije na celoj teritoriji Republike Kosova u skladu sa pravilima tržišta, koja je usvojio regulator.

6. Operater tržišta priprema predlog za modela tržišta električne energije i njegovu modifikaciju u skladu sa Strategijom za energetiku Republike Kosova. Model tržišta električne energije usvaja regulator.

7. Na osnovu modela tržišta električne energije, operater tržišta priprema pravila tržišta na veliko električne energije, koja redovno preispituje u vezi sa izmenama koje se smatraju opravdanim i potrebnim. Ova pravila, uključujući i predloge za izmenu, prosleđuju se za usvajanje regulatoru. Nakon usvajanja pravila tržišna su obavezna za sve učesnike tržišta električne energije na Kosovu.

8. Tarife za obaveze koje se plaćaju za funkcionisanje i organizovanje tržišta električne energije određuje regulator, prema tarifnoj metodologiji za rad tržišta električne energije, koju predlože Operater tržišta, a usvaja regulator. Predlog operatera tržišta bazira se na razumnim troškovima biznisa i mora biti usaglašen sa Godišnjim programom biznisa i njegovim finansijskim planom.

9. Operater tržišta odgovoran je za:

9.1. ekonomsko upravljanje elektroenergetskim sistemom. On upravlja i operira tržištem električne energije prema uslovima utvrđenim ovim zakonom i drugim primenjivim zakonima;

9.2. organizovanje i razvoj tržišta električne energije u korist i dobrobiti učesnika na tržištu električne energije;

9.3. organizovanje i razvoj organizovanog tržišta električne energije u saradnji sa operaterem prenosnog sistema;

9.4. registraciju svih transakcija kupoprodaje električne energije između strana na tržištu električne energije;

9.5. blagovremeno dostavljanje operatera prenosnog sistema dnevnih programa kupoprodaje električne energije;

9.6. proveravanje usklađenosti ugovornih programa pogranične kupoprodaje sa lociranim pograničnim kapacitetima;

9.7. vođenje evidencije učesnika na tržištu električne energije;

9.8. zaključivanje sporazuma o kupoprodaji obaveznog dela električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora i ko-proizvodnje energije;

9.9. prikupljanje naplata za podršku proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora i ko-proizvodnje, od svih dobavljača, uključujući i one sa obavezom javne usluge;

9.10. analizu organizovanja tržišta električne energije i predlog mera za njegovo unapređenje;

9.11. publikaciju, na utvrđeni način, potrebnih informacija za neometano organizovanje tržišta električne energije i ostvarivanju aktivnosti električne energije;

9.12. davanje mišljenja operateru prenosnog sistema o pravilima za alokaciju i korišćenje prenosnih pograničnih kapaciteta;

9.13. organizovanje aukcija za kupoprodaju električne energije, u zavisnosti od modela tržišta i trgovinskih mehanizama, te prima ponude za prodaju i ponude za kupovinu električne energije u uslovima organizovanog tržišta;

- 9.14. utvrđivanje tržišne cene u slučaju organizovanog tržišta za svaki specifikovani vremenski period i obaveštavanje svih strana učesnika o uzajamnim obavezama;
- 9.15. obaveštenje učesnika na tržištu električne energije i Operatera prenosnog sistema o rezultatima aukcija organizovanog tržišta i drugim informacijama oko tržišta električne energije;
- 9.16. upravljanje završnim finansijskim bilansom i fakturisanje na organizovanom tržištu električne energije, alokaciju interkonektivnih kapaciteta, mehanizmima ravnoteže, obavezama za pristup prenosnoj mreži na osnovu podataka dobijenih od operatera sistema;
- 9.17. upravljanje procesom transfera potrošača u skladu sa tržišnim pravilima;
- 9.18. ugrađivanje, održavanje i ažuriranje platforme za rad tržišta. Ova platforma treba da omogući nezavisnu reviziju;
- 9.19. publikaciju relevantnih podataka i tržišnih informacija i drugih obaveza koja proističu iz tržišnih pravila.
10. Operater tržišta obavlja svoje obaveze poštujući načela transparentnosti, objektivnosti i samostalnosti, pod nadzorom regulatora.
11. U pogledu balansa sistema električne energije, operater tržišta ostvaruje komercijalni deo biznisa, kroz pravila za obračunavanje izbalansirane električne energije, koja su obuhvaćena u pravilima organizovanja izbalansiranog tržišta električne energije, koji predstavljaju sastavni deo organizovanja tržišta električne energije i služe za obrađivanje komercijalnog dela balansiranja elektroenergetskog sistema. Komercijalni deo biznisa obuhvata:
- 11.1. organizovanje kupoprodaje balansirane električne energije od pružalaca usluga, koje obuhvata prikupljanje ponuda, izradu liste ekonomske prednosti i prosleđivanja iste Operateru prenosnog sistema, kao i isplata pružalaca usluga, i
- 11.2. organizovanje kupoprodaje balansirajuće energije od opterećenja, koja obuhvata i obračunavanja i uplate balansirajuće energije zbog ravnoteže usled odstupanja koja su izazvali odgovorni subjekti za odstupanja, odnosno odgovornih strana i grupa za balansiranje.
12. Učesnici na tržištu električne energije su dužni da obezbede operateru tržišta neograničeni i trajan pristup podacima koji su mu potrebni za ostvarivanje aktivnosti u skladu sa tržišnim pravilima.

Član 24

Učesnici na tržištu električne energije

1. Učesnik na tržištu električne energije može biti energetska preduzeće ili pravno ili fizičko lice koje kupuje ili prodaje električnu energiju unutar i van Kosova.
2. Učesnici na tržištu električne energije su:
 - 2.1. proizvođač;
 - 2.2. trgovac električnom energijom;
 - 2.3. dobavljač;
 - 2.4. potrošač na veliko ili krajnji potrošač.
3. Uzajamne obaveze učesnika na tržištu električne energije uređuju se ugovorima u skladu sa odredbama ovog zakona i tržišnim pravilima.
4. Operater prenosnog sistema, operater sistema raspodele i operater zatvorenog sistema raspodele su učesnici na tržištu samo za kupovinu električne energije, za pokrivanje gubitaka na prenosnoj i mreži raspodele, kao i kupovinu i prodaju balansne energije. U cilju postizanja konkurencije na tržištu energije i težnjom ispunjavanja zahteva za električnom energijom na Kosovu, u okviru odredaba ovog zakona i drugih zakona na snazi, učesnici na tržištu električne energije mogu zaključiti kupoprodajne ugovore za električnu energiju sa:
 - 4.1. drugim energetskim preduzećima i potrošačima unutar Kosova;
 - 4.2. drugim preduzećima električne energije i potrošačima u drugim sistemima ugovornih strana Energetske zajednice sve dok dobavljači sprovode primenjiva pravila trgovine balansom energijom.

Član 25

Odgovornost za balansiranje učesnika na tržištu

1. Svaki učesnik na tržištu električne energije ima odgovornost za balansiranje.
2. Učesnik tržišta električne energije može zaključiti sporazum u vezi sa svojim odgovornostima balansiranja, zaključujući ugovor sa operater prenosnog sistema i na taj način stiče status odgovorne stranke balansiranja.
3. Učesnik tržišta električne energije može zaključiti sporazum, u vezi sa svojim odgovornostima balansiranja, za prenos odgovornosti balansiranja na jednog predstavnika kojeg je on izabrao, postajući na taj način član grupe strane sa odgovornošću balansiranja.

4. Tržišna pravila treba da preciziraju zahteve i procedure za odgovornosti balansiranja učesnika na tržištu električne energije, ugovore o odgovornosti balansiranja i odgovornostima za održavanje registra stranaka odgovornih za balansiranje.

Član 26

Razvoj konkurencije

1. Regulator u konsultaciji sa Kosovskim autoritetom za konkurenciju i Kancelarijom državne pomoći, najmanje svake dve (2) godine, mora da ispita funkcionisanje tržišta električne energije. Izveštaji regulatora moraju se bez odlaganja publikovati.

2. Regulator može odrediti potrebne srazmerne mere obaveza javnih usluga, sa ciljem podsticanja efikasne konkurencije i obezbeđivanja redovnog funkcionisanja tržišta električne energije. Ove mere mogu obuhvatiti programe za ponudu na tržištu određenih količina električne energije, po kojima se subjekti obavezuju da prodaju ili stave na raspolaganje određene količine električne energije ili omoguće pristup jednom delu njihovih proizvodnih kapaciteta, zainteresovanih dobavljača, za određeni vremenski period.

3. Mere predviđene u stavu 2. ovog člana utvrđuju se posebnim aktom, koji izrađuje i usvaja regulator, nakon konsultacija sa Sekretarijatom Energetske zajednice .

POGLAVLJE V

RASPODELA ELEKTRIČNE ENERGIJE

Član 27

Operater sistema raspodele

1. Operater sistema raspodele bira se od strane Vlade Republike Kosova, na osnovu konkurentne procedure. Nakon izbora operator podleže proceduri licenciranja od strane regulator i može početi sa radom tek nakon dobijanja licence.

2. Operater sistema raspodele rukovodi asetima mreže raspodele i samostalan je u donošenju operativnih i planskih odluka od aktivnosti proizvodnje i snabdevanja.

3. Operater sistema raspodele obavlja delatnost raspodele električne energije prema specifičnim uslovima utvrđenim u licenci i objektivnim, transparentnim i ne diskriminatornim principima na teritoriji Republike Kosova, u skladu sa odredbama ovog zakona.

4. Operater sistema raspodele radi, održava, razvija i gradi mrežu raspodele, kako bi obezbedio pouzdanu i dugoročnu raspodelu električne energije.

5. Kada je operater sistema raspodele deo nekog vertikalno integrisanog elektroenergetskog preduzeća, on mora biti nezavisan od svih drugih aktivnosti koje nisu u vezi sa raspodelom, u najmanju ruku kada je reč o pravnoj formi, organizovanju ili odlučivanju.

6. Da bi osigurao samostalnost shodno stavu 5 ovog člana, Operater sistema raspodele primenjuje minimalne kriterijume kao što su:

6.1. osobe odgovorne za upravljanje operaterem sistema raspodele ne mogu biti učesnici u strukturama nekog vertikalno integrisanog elektroenergetskog preduzeća, direktno ili indirektno, odgovorno za dnevno operiranje proizvodnje, prenos ili snabdevanje električnom energijom;

6.2. preuzimanje odgovarajućih mera da bi se osiguralo da su uzeti u obzir profesionalni interesi odgovornih osoba, za upravljanje operatera sistema raspodele, na odgovarajući način, što osigurava da su oni sposobni da samostalno deluju;

6.3. Operater sistema raspodele ima efektivna prava odlučivanja, nezavisno od vertikalno integrisanog elektroenergetskog sistema preduzeća, kada je reč o neophodnim asetim za operiranje, održavanje i razvoj sistema raspodele na pouzdan i efikasan način i uz dugoročnu sigurnost;

6.4. Operater sistema raspodele treba da ima na raspolaganje sve potrebne ljudske, tehničke, fizičke i finansijske izvore za sigurno, pouzdano i dugoročno operiranje sistema raspodele;

6.5. Operater sistema raspodele sastavlja i podnosi za usvajanje regulatoru program usklađenosti, kojim se utvrđuju mere koje treba preduzeti za eliminisanje diskriminatornih ponašanja i koje obezbeđuju njegovo odgovarajuće nadgledanje. Radi ostvarivanja njegovog cilja, u programu usklađenosti se moraju utvrditi specifične obaveze radnika operatera sistema raspodele. Odgovorna osoba ili organ za nadgledanje Programa usklađenosti, zvaničnik usklađenosti dostavlja regulatoru godišnji izveštaj, koji se objavljuje i koji obuhvata mere koje su preduzete. Zvaničnik usklađenosti u cilju obavljanja svojih obaveza treba da bude potpuno samostalan i da ima pristupa u svim informacijama operatera sistema raspodele i nekog njemu zavisnog preduzeća.

7. Odredbe ovog člana ne treba da ometaju prisustvo odgovarajućih mehanizama koordinacije, radi obezbeđivanja zaštite prava ekonomskog i menadžerskog nadzora matičnog preduzeća u pogledu profita od imovine, indirektno regulisanih nad zavisnom kompanijom. Posebno, treba da se omogući matičnoj kompaniji da donose godišnji finansijski plan, ili neki ekvivalentni instrument operatera sistema raspodele i da odredi globalne granice nivoa njegovih obaveza. To ne dozvoljava matičnoj preduzeću da daje uputstva u vezi sa dnevnim operacijama i individualnim odlukama za izgradnju ili unapređenje linija raspodele, koje ne prevazilaze uslove usvojenog finansijskog plana, ili nekog ekvivalentnog instrumenta.

8. Aktivnost operatera sistema raspodele nadgleda regulator, u konsultaciji sa Kosovskim autoritetom za konkurenciju, kako ne bi koristio prednosti za poremećaj konkurencije. Posebno,

u slučajevima kada je operater sistema raspodele deo vertikalno integrisanog preduzeća, on ne treba da stvara konfuziju tokom komuniciranja i korišćenja identifikacionih oznaka, kada je reč o zasebnom identitetu ogranka snabdevanja i vertikalno integrisanog preduzeća.

9. U slučajevima kada, bazirajući se na dostavljeni izveštaj, ili na druge informacije, regulator nije uverena da operater sistema raspodele postupa potpuno u skladu sa odredbama stv. 3 i 8 ovog člana. Operater sistema raspodele treba da, u što kraćem roku, dostavi regulator sve druge tražene informacije. U slučajevima kada se smatra neophodnim obezbeđivanje usklađenosti sa stv. 3 i 8 ovog člana, regulator preduzima sve potrebne radnje kako bi se obezbedio usklađenost sa odgovarajućim odredbama i licencom operatera sistema raspodele.

Član 28

Odgovornosti i prava operatera sistema raspodele

1. Odgovornosti i prava operatera sistema raspodele su:

1.1 funkcionisanja sistema raspodele;

1.2. obezbeđivanje koordiniranog funkcionisanja sistema raspodele povezanog sa mrežama drugih operatera i postrojenjima korisnika mreže;

1.3 funkcionisanje sistema raspodele kako bi postigao pouzdanost snabdevanja električnom energijom i ekonomskog korišćenja mreže raspodele;

1.4. pružanje priključaka u mreži raspodele u skladu sa ovim zakonom, za sve korisnike sistema koji zahtevaju takvo priključenje u skladu sa zahtevima za priključenje, utvrđenim Kodeksom raspodele;

1.5. obezbeđivanje pristupa mreži raspodele, prema regulativnim, transparentnim i ne diskriminatornim principima za korisnike sistema ili kategorije korisnika sistema, posebno ne favirizirajući svoje podređene ili akcionare;

1.6. da postupa u skladu sa svim standardima kvaliteta snabdevanja i bezbednosti sistema raspodele koji se usvajaju od strane regulatora;

1.7. da osigura da u slučajevima hitnih situacija, utvrđenih Zakonom o energiji, obustava snabdevanja bazira se na unapred utvrđenim, ne diskriminatornim i transparentnim kriterijumima;

1.8. daje prednost otpremi električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije i ko-proizvodnje, pod uslovom da ne prevazilazi limite sigurnosti sistema, specifikovanih u kodeksu prenosne mreže i kodeksu mreže raspodele;

1.9. određivanje i objavljivanje standardnih pravila o snošenju troškova za tehnička prilagođavanja u svom sistemu raspodele, kao što su priključivanja u mreži ili učvršćivanja

mreže, koja su neophodna za integraciju u sistem novih postrojenja za proizvodnju električne energije od proizvođača koji se priključuju u mrežu distribucije. Ova pravila moraju biti u skladu sa strategijom o energiji i baziraju se na objektivnim, transparentnim i ne diskriminatornim kriterijumima, posebno uzimajući u obzir sve troškove i koristi u vezi sa priključenjem takvih proizvođača u sistemu. Ova pravila se podnose za usvajanje regulatoru;

1.10. obezbeđivanje svih novih proizvođačima koji žele da se priključe u mreži sistema raspodele sa sveobuhvatnim i detaljnim opisom troškova vezanih za priključenje. Za ovu uslugu, operator sistema raspodele može da zahteva uplatu koja odražava razumne troškove;

1.11. određivanje i objavljivanje pravila i standarda u vezi sa podelom troškova, za instaliranja u sistemu, kao što su priključenja u mreži i učvršćivanja mreže, između svih korisnika sistema koji imaju korist od sistema. Ova pravila se podnose za usvajanje regulatoru u skladu sa strategijom o energiji i svim drugim sprovodljivim podzakonskim aktima;

1.12. izrada tarifnih metodologija za pristup i priključenje u sistem raspodele i primenjivanje tarifa za korišćenje mreže raspodele i taksi za priključenje, prema transparentnim i ne diskriminatornim principima, koji pružaju efikasne ekonomske signale za korisnike sistema. Metodologije, tarife, takse i metodologija obračunavanja usvajaju se od starne regulatora i objavljuju se na veb-stranici operatera sistema raspodele, petnaest (15) dana pre početka primene, u skladu sa pravilima i procedurama utvrđenim u Zakonu o regulatoru energije;

1.13. pružanje podataka iz komercijalnih mernih tačaka proizvođača i dobavljača uključenih u mreži raspodele za potrebe obračuna završnog bilansa;

1.14. obezbeđivanje dostupnosti kapaciteta raspodele za raspodelu električne energije za potrošače i proizvođače uključenih u mreži raspodele;

1.15. pružanje informacija energetskim preduzećima i korisnicima mreže raspodele, neophodnih za efikasan pristup mreži i korišćenje mreže raspodele, na transparentan i ne diskriminatorni način;

1.16. stvaranje i održavanje registra potrošača u potrebi;

1.17. obezbeđivanje informacija za predviđanje potražnje za električnom energijom i drugih informacija koje se zahtevaju od strane operatora prenosnog sistema, ministarstva ili regulatora;

1.18. sprovođenje mera za poboljšanje efikasnosti raspodele energije;

1.19. zaštita životne sredine;

- 1.20. postizanje sporazuma za dodatne pomoćne usluge sa operatorom dalekovodnog sistema u cilju realizacije usluga sistema prenosa;
- 1.21. obezbeđivanje električne energije za pokrivanje gubitaka u mreži raspodele i za dodatne pomoćne usluge u mreži raspodele, prema tržišnim principima električne energije, transparentnosti i bez diskriminacije;
- 1.22. postizanje sporazuma sa korisnicima mreže raspodele za pružanje pomoćnih usluga za efikasnu i ekonomsku realizaciju pomoćnih usluga u mreži raspodele;
- 1.23. vođenje registra punktova merenja za svaku odgovornu stranku za ne balans na tačkama isporuke u mreži raspodele;
- 1.24. godišnja analiza gubitaka u mreži raspodele uz tehničke gubitke i neovlašćenu potrošnju električne energije, a po potrebi primena mera reduciranja gubitaka;
- 1.25. sastavljanje godišnjeg aktuelnog plana gubitaka u distribuciji za narednu godinu i dostavljanje KRE-u za usvajanje. Godišnji plan gubitaka obuhvata tehničke gubitke i neovlašćenu potrošnju električne energije;
- 1.26. izrada desetogodišnjih (10) planova u skladu sa desetogodišnjim (10) razvojnim planom transmisione mreže koji usvaja KRE i ispunjavanje obaveza iz tih planova;
- 1.27. izrada petogodišnji (5) plan za mrežu raspodele u toku aktuelne godine za petogodišnji (5) period koji mora biti u skladu sa desetogodišnjim (10) planom razvoja mreže raspodele uz planiranu prostornu dokumentaciju sa petogodišnjim (5) planom razvoja transmisionoj mreži koji treba usvajati regulator;
- 1.28. izrada jednogodišnjeg (1) intenzivnog plana za aktuelnu godinu koji usvaja regulator u skladu sa desetogodišnjim (10) planom i petogodišnjim (5) planom razvoja mreže raspodele sa dokumentacijom prostornog plana;
- 1.29. održavanje mernih sistema, prikupljanje i procesuiranje podataka sa mesta komercijalnih merenja korisnika mreže u skladu sa ovim zakonom i mernim kodeksom;
- 1.30. pomoći opštinama na pripremanju planova, programa i razvojnih lokalnih strategija o pitanjima koja u tiču na sistem raspodele;
- 1.31. stavljanje na raspolaganju operatoru dalekovodnog sistema primerke petogodišnjih i desetogodišnjih razvojnih planova sistema raspodele;
- 1.32. usaglašavanje svih aktivnosti sa pravilima o dalekovodu, pravilima o mreži raspodele, te svim drugim važećim propisima i pravilima.

2. Operater sistema raspodele izveštava regulatora u skladu sa njegovom licencom i Zakonom o regulatoru energije i dostavlja informacije o pitanjima koja se od njega zahtevaju u određenim vremenskim periodima.
3. Operater sistema raspodele dostavlja informacije jedinicama lokalne vlasti o njihovim potrebama o razvojnim planovima, poštujući poverljivost podataka individualnih korisnika mreže.
4. Operater sistema raspodele sastavlja i redovno menja pravila mreže raspodele njegovog sistema, uz odgovarajuće konsultacije sa operatorima drugih sistema, kojima je povezan sa mogućim izmenama i dostavlja ih za usvajanje regulatoru.
5. Kod mreže raspodele treba da sadrži pitanja koja može de specifikuje regulator koja sadrže:
 - 5.1. minimalna pravila o razvoju i funkcionisanju sistema raspodele, uključujući i obaveze održavanja na odgovarajućem nivou sistema sigurnosti i rezervnih kapaciteta;
 - 5.2. tehnička pravila koja predviđaju minimalne kriterije operiranja i tehničkog dizajniranja za uključivanje u interkonekcioni sistem, u sistemu prenosa i operiranje drugih sistema;
 - 5.3. primenjive procedure operatore sistema u hitnim situacijama.
6. Kodeks mreže raspodele se zasniva na objektivnim, ne diskriminatorским principima međudelovanja prema drugim sistemima, i na tim principima mora se oglasiti i primeniti.
7. Operater sistema raspodele treba da je odgovoran je za primenu kodeksa prenosne mreže i o njegovoj implementaciji izveštava regulatora svake godine.
8. Operater sistema raspodele ima pravo fakturisati i naplaćivati usluge ugovorenog korišćenja njegovog sistema i druge pružane usluge. Rokove i uslove, uključujući pravila i tarife za pružanje usluga od strane operatera sistema raspodele utvrđuju se bez diskriminacije i odražavaju koštanja, a dostavljaju se za usvajanje regulatoru, koje se nakon usvajanja objavljuju.
9. Operater sistema raspodele, u skladu sa transparentnim procedurama zasnovanim na tržišnim principima, bez diskriminacije, kupuje potrebnu energiju ili druge neophodne usluge za efikasno funkcionisanje održavanje sistema raspodele.

Član 29

Poverljive informacije

1. Operater sistema raspodele treba da čuva tajnost osetljive poslovne informacije koju dobija tokom obavljanja svojih aktivnosti i treba da sprečava informacije o njegovim aktivnostima, koje mogu stvarati komercijalnu prednost ukoliko se na diskriminirajući način otkrivaju.

2. Operater sistema raspodele izveštava regulator, kako je utvrđeno u njegovoj licenci i Zakonu o regulatoru za energiju i pruža istoj informacije o pitanjima koja se mogu tražiti, u obliku i vremenskom intervalu utvrđenom od nje.

3. Izuzetno od stava 1 ovog člana, ministarstvo ili regulator mogu zahtevati od operatera sistema raspodele da im pruži tajnu informaciju koja je neophodna za obavljanje njihovih funkcija, ovlašćenja i obaveza.

Član 30 **Zatvoreni sistemi raspodele**

1. Regulator usvaja pravila za obavljanje aktivnosti raspodele unutar jednog zatvorenog sistema raspodele.

2. Regulator može osloboditi operatera zatvorenog sistema raspodele od:

2.1. obaveze da kupuje energiju koju koristi za pokrivanje gubitaka električne energije i rezervni kapacitet svog sistema na osnovu transparentnih, ne diskriminatornih procedura zasnovanih na tržištu;

2.2. obaveze da cene, odnosno nadoknade ili metodologije na kojima se bazira njihovo obračunavanje budu usvojene pre stupanja na snagu od strane regulatora

3. Ukoliko se sprovodi oslobađanje od obaveza, u skladu sa stavom 2 ovog člana, postojeće cene, odnosno nadoknade ili metodologija na koju su se bazirala obračunavanja, mogu se preispitati i prilagoditi metodologiji i usvojenim cenama od strane regulatora, nakon zahteva korisnika te mreže.

4. Slučajna upotreba od manjeg broja domaćinstava ili sličnih asocijacija sa zaposlenima kod vlasnika sistema raspodele i koji su smešteni u zoni usluge zatvorenog sistema raspodele, ne predstavlja izuzetak, kako se utvrđuje stavom 2 ovog člana.

Član 31 **Razdvajanje i transparentnost računa**

1. Energetska preduzeća koja se bave regulisanim delatnostima energije treba da odvajaju svoje interne račune tih delatnosti, kao da predmetne delatnosti obavljaju različita preduzeća, u cilju izbegavanja diskriminacije, uzajamnih subvencija i narušavanja konkurencije. Ova preduzeća takođe imaju račune, koji mogu biti konsolidovani, za druge neregulisane energetske delatnosti.

2. Sva energetska preduzeća treba da imaju odvojene račune za svoje licencirane energetske delatnosti i za sve druge delatnosti i treba da osiguravaju da su ovi računi revidirani. Ona će, po potrebi, voditi konsolidovane račune za druge neenergetske delatnosti.

POGLAVLJE VI TRGOVINA ELEKTRIČNOM ENERGIJOM I SNABDEVANJE

Član 32 Trgovina električnom energijom

1. Trgovanje električne energije je samostalna u odnosu na delatnost prenosa i raspodele električne energije i odnosi se na kupovinu i prodaju, uključujući i preprodaju električne energije potrošačima na tržište na veliko, uključujući i ona sa obavezom javne usluge.
2. Električnom energijom mogu trgovati elektroenergetska preduzeća, na osnovu licence koju je izdao regulator, u skladu sa Zakonom o regulatoru za energiju i tržišnim pravilima.
3. Licence za trgovanje električnom energijom, koje su izdale druge ugovorne strane Energetske zajednice moraju biti priznate na Kosovu. Takvi licencirani dobavljači će imati pravo da trguju električnom energijom, bez potrebe za dodatnom licencom. Trgovci i snabdevači registrovani kod druge strane energetske zajednice imaju pravo da učestvuju na tržištu električne energije, prema načelu reciprociteta i u skladu sa primenljivim trgovinskim, balansnim i fiskalnim pravilima.

Član 33 Obavljanje delatnosti snabdevanja

1. Snabdevanje električnom energijom je nezavisno u odnosu na delatnost prenosa i raspodele električne energije i odnosi se na kupovinu, prodaju, uključujući i preprodaju električne energije potrošačima.
2. Snabdevanje može da vrše energetska preduzeća, koja je za obavljanje aktivnosti snabdevanja licencirao regulator.
3. Snabdevači mogu da snabdevaju električnom energijom sve potrošače unutar i van Kosova.
4. Snabdevači sa obavezom javne usluge treba da snabdevaju električnom energijom:
 - 4.1. krajnje potrošače koji uživaju pravo snabdevanja u okviru univerzalne usluge u meri u kojoj se ovo pravo ne može vršiti unutar tržišnih uslova;
 - 4.2. krajnje potrošače koji ostanu bez svog snabdevača električnom energijom, usled okolnosti izvan njihove kontrole, za period ne duži od šezdeset (60) dana, kako je utvrđeno u članu 39 ovog zakona.
5. Svi snabdevači kupuju električnu energiju za snabdevanje njihovih krajnjih potrošača na bilateralnom i organizovanom tržištu, po ne regulisanim cenama. I pored toga, regulator može da nametne obavezu javne usluge proizvođačima da prodaju električnu energiju snabdevačima

sa obavezom javnih usluga, za ograničeni vremenski period. Odluka regulatora mora biti obrazložena, objavljena, kao i da ispunjava uslove utvrđene članom 5 ovog zakona.

Član 34 **Obaveze dobavljača**

1. Dobavljač je dužan da:

1.1. zaključi sporazum sa operaterem sistema za pristup sistemu u kome su povezana postrojenja njegovih potrošača; i

1.2. zaključi sporazum koji utvrđuje odgovornost balansiranja u ime:

1.2.1. domaćinskih potrošača i manjih preduzeća;

1.2.2. velikih ne-domaćinskih potrošača za koje je dobavljač preuzeo ove odgovornosti.

2. Dobavljač treba da informiše svog potrošača:

2.1. na jasan i transparentan način o važećim cenama, standardnim uslovima i rokovima za korišćenje njegovih usluga;

2.2. o raznim načinima plaćanja koji ne prave diskriminaciju među potrošače. Sistemi pretplate moraju biti pravedni i da u odgovarajućoj meri odražavaju moguću potrošnju. Svaka razlika u uslovima i rokovima treba da odražava troškove dobavljača u vezi sa različitim sistemima plaćanja;

2.3. o njihovom pravu da besplatno biraju i menjaju dobavljača;

2.4. o mogućnosti korišćenja jednostavnih i efikasnih procedura u troškovima za razmatranje žalbi, kao i da svaki dobavljač mora da obezbedi da njihovi potrošači imaju pravo na bolji standard usluge i tretiranje žalbi, uz mogućnost razrešavanja nesporazuma na pravedan način i u razumnom vremenskom roku, u roku od tri (3) meseci;

2.5. o tačnoj aktuelnoj potrošnji električne energije i troškovima, kako bi im se omogućilo da upravljaju svojom potrošnjom električne energije. Ove informacije moraju biti pružene u okviru razumnog roka, koji uvažava funkcije ugrađenih električnih brojlara, uz potrebnu pažnju posvećenom troškovima tih mera, kao i bez opterećivanja krajnjih potrošača dodatnim troškovima za tu uslugu;

2.6. o izmenama uslova ugovora, najmanje petnaest (15) dana pre početka njihove primene, uključujući informacije o njihovom pravu povlačenja kada se takvo obaveštenje daje. Dobavljači neposredno obaveštavaju potrošače za svako povećanje troškova i pravo

da se povuku od ugovora, ukoliko ne prihvate nove uslove koji su ponuđeni prema obaveštenju;

2.7. sa računima i promotivnim materijalima koji se nude krajnjim potrošačima u vezi sa:

2.7.1. doprinosom svakog izvora energije u opštem mešanju goriva dobavljača u prethodnoj godini na razuman način, kao i na državnom nivou, na jasan komparativan način;

2.7.2. najmanje referenca prema postojećim izvorima informacija, kao što su internet stranice, gde se nalazi informacija o uticaju na životnu sredinu, u smislu najmanjih emisija CO₂ i radioaktivnih ostataka koji ostaju od električne energije proizvedene opštom mešavinom goriva tokom prethodne godine od dobavljača;

2.7.3. pravima za rešavanje nesporazuma koja su im na raspolaganju u slučaju nesporazuma;

2.7.4. o podacima njihove potrošnje, kao i da im se omogući, kroz izraženu saglasnost i besplatno, da omoguće registrovanom preduzeću snabdevanja pristup podacima merenja;

2.7.5. o njihovoj obavezi završne uplate, dostavljajući potrošačima završni račun nakon svake promene dobavljača električnom energijom, najkasnije četrdeset pet (45) dana nakon što je promena dobavljača postala efektivna;

2.7.6. kada je reč o podstavovima 2.7.1. i 2.7.2. ovog člana, u vezi sa električnom energijom osiguranom od dobavljača preko razmene električne energije ili uvoza od preduzeća koja se nalaze van energetske zajednice, totalne cifre osigurane kroz razmenu kod navedenih preduzeća, mogu se koristiti one iz prethodne godine.

2.8. takođe, dobavljač treba da:

2.8.1. objavljuje i održava kvalitetne ugovorene parametre snabdevanja električnom energijom potrošača, u skladu sa pravilima kvaliteta snabdevanja, koja je usvojila regulator;

2.8.2. snabdeva potrošače električnom energijom prema potpisanom ugovoru;

2.8.3. vodi odvojene podatke u poslovne registre za snabdevanje potrošača po ne uređenim cenama, kao i snabdevanje potrošača po uređenim cenama za snabdevanje u okviru univerzalne usluge, kao i za zagarantovano snabdevanje potrošača;

2.8.4. utvrđuje uslove snabdevanja i da iste na odgovarajući način objavi, najkasnije trideset (30) dana pre početka aktivnosti snabdevanja električnom energijom;

2.8.5. preduzme energetska aktivnost snabdevanja na siguran, pouzdan i efikasan način;

2.8.6. U saradnji sa regulatorom, pruži potrošaču jednu kopiju kontrolnih lista potrošača električne energije, utvrđene od Evropske komisije i usvojene od Stalne grupe Visokog nivoa Energetske zajednice.

3. Takođe, pre početka snabdevanja, svaki dobavljač je dužan da:

3.1. sklopi ugovor sa operaterom prenosnog sistema o balansiranju ili ugovor o članstvu u balansnoj grupi sa vođom ove grupe, u skladu sa tržišnim pravilima;

3.2 zaključuje ugovor za kupovinu električne energije sa najmanje jednim drugim trgovcem, snabdevačem ili proizvođačem, kao i ugovor za snabdevanje sa krajnjim potrošačem i da, ako je potrebno, osigurava pogranične prenosne kapacitete.

4. Snabdevač sa obavezom javne usluge za snabdevanje krajnjih potrošača koji uživaju pravo univerzalnog snabdevanja, treba da uspostavi potreban mehanizam za podršku potrošača u potrebi, nakon konsultacije sa regulatorom, kako bi se izbegla isključenja za ne plaćanje računa električne energije.

5. Regulator treba da preduzme potrebne mere da bi se osigurala da pružene informacije od snabdevača za njegove potrošače budu poverljive i lako uporedive.

6. Zahtevi o obliku, vrsti i visini finansijske garancije koju moraju da podnesu učesnici na tržištu električne energije utvrđuju se tržišnim pravilima.

7. Snabdevač može da snabdeva preko merne opreme, za zajedničke prostorije, samo ukoliko fizičko ili pravno lice potpiše ugovor sa njime i prihvata da plaća za sav kapacitet, električnu energiju, usluge raspodele i prenosne usluge snabdevanja preko te merne opreme. Regulator može da reguliše rokove i uslove plaćanja lica koje preuzima na sebe plaćanje u ime korisnika zajedničkih prostorija, te može nametnuti takse za ostala lica koja izvlače korist od te električne energije.

8. Svaka osoba koja se priključi u sistem raspodele i koristi električnu energiju bez ugovora sa snabdevačem, isključuje se iz sistema raspodele u skladu sa pravilima o isključenju, koja je odredio regulator.

Član 35

Čuvanje registara

1. Svaki trgovac električnom energijom je dužan da stavi na raspolaganje regulatoru, Kosovskom autoritetu za konkurenciju i, u skladu sa međunarodnim obavezama Republike Kosova, drugim relevantnim institucijama u Energetskoj zajednici ili Evropskoj uniji, koji se, zasnivaju na međunarodnim sporazumima, ovlašćeni ili potrebni za obavljanje odgovarajućih

obaveza, relevantne podatke za pet (5) godina koje se odnose na sve ugovorene transakcije za kupoprodaju energije na tržištu na veliko i sa operatorom prenosnog sistema i tržišnim operatorom, uključujući finansijsko tržište derivativa.

2. Odgovarajući podaci iz stava 1 ovog člana uključuju detalje karakteristika relevantnih transakcija, uključujući vreme trajanja i uslove isporučivanja, količinu, datume i vreme izvršenja i cene transakcija, kao i druge potrebne informacije.

3. Regulator može da odluči da stavi na raspolaganje učesnicima tržišta, elemente takvih informacija, pod uslovom da ne otkrije senzitivne informacije individualnih učesnika tržišta ili individualnih transakcija.

Član 36

Pravo na promenu snabdevača

1. Svaki krajnji potrošač, domaćinski ili ne domaćinski, ima pravo da promeni svog snabdevača.

2. Regulator usvaja pravila za promenu snabdevača. Proces promene snabdevača mora da se obavi u roku od dvadeset jedan (21) dan od trenutka obaveštenja dotadašnjeg snabdevača o odluci za promenu snabdevača. Ova pravila treba da sadrže:

2.1. procedure promene snabdevača;

2.2. uslove koje treba da ispunjava novi snabdevač, posebno kada je reč o odgovornosti balansiranja u skladu sa pravilima balansiranja elektro energetskeg sistema;

2.3. obaveze snabdevača koji raskida ugovor sa potrošačem koji traži promenu snabdevača;

2.4. obaveze operatora prenosnog sistema ili operatora sistema raspodele gde je potrošač priključen;

2.5. prava i obaveze novog snabdevača u pogledu pristupa u mreži i korišćenju mreže operatora sistema gde je priključen potrošač koji traži promenu snabdevača;

2.6. prava snabdevača u odnosu na dosadašnjeg potrošača, u pogledu regulisanja svih dosadašnjih obaveza;

2.7. regulisanje prethodnih finansijskih i drugih obaveza krajnjeg potrošača.

3. Pravilima za promenu snabdevača, treba da se odrede i:

3.1. procedure za promenu snabdevača u uslovima zagarantovanog snabdevanja energijom;

- 3.2. procedure za promenu snabdevača povodom promene vlasništva nad zgradom;
- 3.3. procedure za promenu ugovornih odnosa u slučaju privremenog prenošenja ugovora za snabdevanje krajnjeg potrošača i ugovora za korišćenje mreže krajnjeg potrošača na treće lice.
4. Promena snabdevača u skladu sa pravilima za promenu snabdevača je besplatno za potrošača. Promena snabdevača vrši se na zahtev potrošača, osim kada je reč o zagantovanom snabdevanju.
5. Snabdevač koji je u procesu raskida ugovora sa potrošačem, ne može da postavlja dodatne uslove za raskid ugovora za snabdevanje energijom krajnjeg potrošača, uključujući i preostalu uplatu krajnjeg potrošača i obavezan je da snabdeva krajnjeg potrošača do završetka procedure promene snabdevača. Izuzetak od gornje odredbe, postavljanje dodatnih uslova vrši se samo u slučaju kada krajnji potrošač nije namirio obaveze nakon prethodne opomene snabdevača da, zbog neispunjavanja prethodnih obaveza, odnosno postizanje sporazuma u roku koji ne može biti kraći od osam (8) dana od dana opomene.
6. Regulator nadgleda implementaciju pravila promene snabdevača.
7. O nesporazumima do kojih bude došlo prilikom promene snabdevača, odlučuje Regulatorna kancelarija za energiju. Protiv odluke regulatora ne može se podneti žalba ali spor se može rešiti na nadležnom sudu. Bez obzira na sudski postupak, postupak promene snabdevača se ne može prekinuti.
8. Za promenu snabdevača, potrošač se ne zadužuje obavezom uplate za procedure promene snabdevača.

Član 37

Snabdevanje električnom energijom u okviru univerzalne usluge

1. Da bi obezbedilo snabdevanja u okviru univerzalne usluge, Regulatorna kancelarija za energiju, može da zaduži obavezama javne usluge bilo kog snabdevača u skladu sa kriterijumima i uslovima iz člana 5 ovog zakona, obavezujući ga na snabdevanje električnom energijom potrošača koji uživaju pravo snabdevanja energijom u okviru univerzalne usluge. Ove obaveze treba da se unesu u licenci zaduženog obavezom javne usluge.
2. Pravo na snabdevanja kao univerzalne usluge uživaju sva domaćinstva kao i nedomaćinstva koja imaju godišnji obrt do deset (10) miliona evra ili koji zapošljavaju do pedeset (50) radnika.
3. U slučaju da se ciljevi univerzalne usluge ne mogu postići u uslovima tržišta, regulator može da reguliše cene električne energije krajnjih kupaca, koji uživaju pravo snabdevanja u okviru univerzalne usluge, pod uslovom da bude u skladu sa uslovima predviđenim stv. 4 do 8 ovog člana.

4. U situaciji kada regulator reguliše cenu električne energije za krajnje kupce, ista treba da da objašnjenje sa detaljnim obrazloženjem, povezujući takvo regulisanje sa vanrednim okolnostima na tržištu električne energije, kao i pružajući neophodno obrazloženje očuvanja regulisanja cene električne energije krajnjih potrošača, kao obaveza javne usluge, koja je u skladu sa uslovima ovog člana.

5. Regulator obezbeđuje da razne kategorije potrošača ne profitiraju od istog tretiranja za zaštitu, kao i da regulisanje cene krajnjih potrošača sa pravima snabdevanja kao univerzalne usluge bude na raspolaganje samo da bi se osiguralo pružanje univerzalne usluge za domaćinske potrošače i ne domaćinske potrošače koji uživaju ovo pravo.

6. Regulator osigurava da cene električne energije, koje podležu regulisanju, u cilju osiguravanja univerzalne usluge, odražavaju troškove. Odražavanje troškova treba da pokriva realne troškove snabdevanja električnom energijom, uključujući troškove proizvodnje, troškove balansiranja, kratkoročne marginalne troškove, odražavajući pun portfolio proizvodnje, neophodne investicije, potrebnu stopu vraćanja, troškove uvoza, troškove usluga snabdevanja, kao i loše dugove.

7. Svojom odlukom o regulisanju cena za krajnje potrošače, regulator utvrđuje zadnji rok za ukidanje regulisanja cena krajnjih potrošača, kao i akcioni plan za izvršenje istog, izražavajući jasno privremenu prirodu regulisanja cena krajnjih potrošača.

8. Regulator vrši godišnja preispitivanja metodologija i usvojenog nivoa cena za krajnje potrošače, kao i postojanja neophodnosti regulisanja cene za određene kategorije potrošača na osnovu objektivnosti praćene javne usluge. Ova preispitivanja dostavljaju se Sekretarijatu Energetske zajednice, koji, na osnovu analize regionalnog tržišta, može da predloži druge mere za ukidanje regulisanja cena za određene kategorije.

9. Za obezbeđenje garantovanog snabdevanja može se odrediti snabdevač krajnje mogućnosti.

Član 38

Obaveze snabdevača sa obavezom javne usluge

1. Osim drugih obaveza koje imaju snabdevači, snabdevač sa obavezom javne usluge:

1.1. informiše potrošače o njihovim pravima i uslovima snabdevanja u okviru univerzalne usluge;

1.2. snabdeva električnom energijom, kao javna usluga, prema uslovima licence;

1.3. snabdeva električnom energijom određenog kvaliteta po Pravilniku o kvalitetu snabdevanja, usvojenog od strane regulatora, unutar teritorije za koju je određen da pruža snabdevanje kao univerzalna usluga;

1.4. fakturiše isporučenu električnu energiju u skladu sa razumnim, lako i jasno uporedivim, transparentnim i ne diskriminatornim cenama;

1.5. za onoliko vremena, za koje su cene električne energije, snabdevane pod obavezom javne usluge, regulisane od strane regulatora, ove cene moraju biti usvojene od strane regulatora u skladu sa metodologijom usvojenom od nje. Snabdevač treba da objavi tarife na svojoj web-stranici, najmanje petnaest (15) dana pre početka primene.

Član 39 **Zagarantovano snabdevanje**

1. Izabrani snabdevač shodno članu 40 ovog zakona obavezuje se da snabdeva potrošače koji ostaju bez snabdevača u slučajevima, i to:

1.1. njegov snabdevač je bankrotirao ili je u likvidaciji;

1.2. licenca prethodnog snabdevača je privremeno ili trajno povučena ili je zastarela;

1.3. potrošač podbacio u izboru novog snabdevača nakon prekida ugovora sa prethodnim snabdevačem.

2. Snabdevač koji nije u stanju da snabdeva električnom energijom krajnjeg potrošača u slučajevima postava 1.1 ovog člana, obavezuje se da blagovremeno obavesti garantnog snabdevača, krajnjeg potrošača, regulatora i operatere prenosnog i sistema raspodele o datumu suspenzije snabdevanja. U tom slučaju, potrošač se odmah snabdeva od garantnog snabdevača.

3. Regulator obaveštava garantnog snabdevača, krajnjeg potrošača, operatere prenosnog i sistema raspodele o snabdevanju shodno stavu 1.2 ovog člana, najkasnije petnaest (15) dana od dana kada je prestala da važi navedena licenca ili od stupanja na snagu odluke regulatora o privremenom ili trajnom povlačenju licence .

4. Ugovor o garantovanom snabdevanju za krajnje potrošače smatra će se zaključenim na dan kada budu ispunjeni uslovi za primenjivanje prava na garantovano snabdevanje, shodno stv. 1.1. i 1.2. ovog člana.

5. Zagarantovano snabdevanje u slučajevima propisanim u stavu 1.3. ovog člana, počće sa raskidom ugovora sa prethodnim snabdevačem ili kada počinje snabdevanje za novog potrošača ali da ugovor o snabdevanju nije potpisan sa nekim drugim snabdevačem.

6. Zagarantovano snabdevanje ne može da traje duže od šezdeset (60) dana.

7. U slučaju da krajnji potrošač iz postava 1.3. ovog člana, koji je snabdevan od garantnog snabdevača, podbaci da sklopi sporazum sa novim snabdevačem, u roku navedenom u stavu 6 ovog člana, operater sistema će obustaviti snabdevanje električnom energijom.

8. Operater prenosnog sistema i operater sistema raspodele će dostaviti informacije garantnom snabdevaču o potrošačima koji su prešli kod zagaranovanog snabdevanja u roku od pet (5) dana od obaveštenja u skladu sa stv. 2. i 3. ovog člana.

9. Cene po kojima garantni snabdevač snabdeva električnom energijom, utvrđuju se na osnovu metodologije, usvojene od strane regulatora i biće veće od prosečne tržišne cene ili od cene snabdevanja za slične potrošače koji se snabdevaju na tržištu, kao i odgovara ceni naj jeftinije ponude snabdevanja na tržištu; dok postoji najmanje jedna alternativna ponuda, cena ne treba premašiti napravljene troškove sa efikasnošću u snabdevanju, u ovom slučaju, regulator će bazirati određivanje cena na upoređivanje sa uporedivim snabdevačima izvan granica.

10. Snabdevač krajnje mogućnosti je dužan da obavesti potrošača o uslovima i rokovima snabdevanja i ceni električne energije, kao i obavestava potrošača o njegovom pravu na promenu snabdevača. On treba da objavi ove uslove i informacije na svojoj internet stranici.

11. Snabdevač krajnje mogućnosti dostavlja ugovor krajnjem potrošaču u roku od osam (8) dana od dana početka snabdevanja.

12. Snabdevač krajnje mogućnosti objavljuje na svojoj internet stranici, najmanje jednom godišnje, informacije o broju snabdevanih potrošača, o ukupnoj količini isporučene električne energije, prosečan period snabdevanja, posebno za domaćinske potrošače i ne – domaćinske, koji uživaju pravo snabdevanja u okviru univerzalne usluge.

Član 40

Određivanje snabdevača krajnje mogućnosti

1. Na osnovu otvorene tenderske procedure, regulator određuje snabdevača krajnje mogućnosti najkasnije šest (6) meseci nakon stupanja na snagu ovog zakona.

2. Odluka o otvaranju procedure tendera prema stavu 1 ovog člana sadrži kriterijume za izbor snabdevača krajnje mogućnosti, uslove i rokove zagaranovanog snabdevanja, informacije o formiranju cene i njene promene, uslove i rokove ugovora, kao i vreme trajanja perioda za koji se određuje snabdevač krajnje mogućnosti.

3. Snabdevač krajnje mogućnosti se određuje za trogodišnji (3) period.

4. U slučaju da se ne izabere snabdevač krajnje mogućnosti u periodu utvrđenom u stavu 1 ovog člana, Regulatorna kancelarija za energiju će odrediti jednog snabdevača da privremeno obavlja funkciju garantnog snabdevača, ali ne duže od šest (6) meseci, period u okviru kojeg će se odvijati novi tender. U slučaju da i drugi tender ne uspe, regulator određuje garantnog snabdevača posebnim aktom, određujući sve uslove i rokove za uvođenje obaveze javne usluge u skladu sa članom 5 ovog zakona.

Član 41

Obaveze snabdevača krajnje mogućnosti

1. Pored obaveza drugih snabdevača, garantni snabdevač, treba da:

1.1. snabdeva krajnje potrošače shodno članu 39 ovog zakona dok potrošači ne budu izabrali snabdevača po želji, ali ne duže od šezdeset (60) dana.

1.2. fakturiše krajnje potrošače navedene u članu 39. ovog zakona za isporučenu električnu energiju, u skladu sa cenama zagaranovanog snabdevanja, usvojenim od strane regulatora, u skladu sa metodologijom, izrađenom i usvojenom od regulatora;

1.3. informiše krajnje potrošače o uslovima zagaranovanog snabdevanja, raskidu ugovora o zagaranovanom snabdevanju i njihovom pravu za slobodan izbor snabdevača električnom energijom;

1.4. uruči krajnjem potrošaču ugovor o zagaranovanom snabdevanju, najkasnije osam (8) dana od početka snabdevanja.

Član 39

Zaštita od postupaka snabdevača sa obavezom javne usluge

1. Strana koja je nezadovoljna radom snabdevača sa obavezama javne usluge snabdevanja, kao univerzalne usluge ili garantovanog snabdevača, može uložiti pismenu žalbu regulatoru;

2. Žalba iz stava 1 ovog člana odnosi se na odbijanje pružanja univerzalne usluge snabdevanja krajnjeg potrošača, koji uživa pravo snabdevanja ovog oblika, odbijanje pružanja zagaranovanog snabdevanja krajnjeg potrošača, primenu metodologije za određivanje cena električne energije u okviru univerzalne usluge snabdevanja i primenu metodologije za određivanje cena energije u okviru usluge zagaranovanog snabdevanja.

3. Regulator je obavezna da u roku od trideset (30) dana od dana podnošenja žalbe, obavesti nezadovoljnu stranu u pisanoj formi o merama koje je preduzela u vezi sa žalbom. Ukoliko se žalbena strana ne slaže sa preduzetim merama ili nije obavestena u okviru predviđenog roka o preduzetim merama, može pokrenuti sudski postupak.

Član 43

Direktne linije

1. Svim proizvođačima i snabdevačima električne energije na Kosovu omogućava se snabdevanje električnom energijom za njihova postrojenja, njihovim filijalama ili krajnjim potrošačima preko direktnih linija.

2. Svi krajnji potrošači na Kosovu imaju pravo da se snabdevaju preko direktnih linija proizvođača i snabdevača.

3. Ovlašćenja za izgradnju direktnih linija izdaje regulator, na osnovu prethodno objavljenih, objektivnih i ne diskriminatornih kriterijuma, a koji se odnose na bezbednost, efikasnost i integritet prenosnih i sistema raspodele. Regulator može da odbije davanje ovlašćenja za izgradnju direktne linije, ukoliko davanje ovlašćenja sprečava ili ometa obavezu javne usluge, uvedene od regulator. Za odbijanje mora da se da razumno obrazloženje.

4. Ukoliko se krajnji potrošač snabdeva preko direktne linije, to neće uticati na njegovo pravo govaranja snabdevača preko prenosnog ili sistema raspodele, u skladu sa odredbama ovog zakona.

POGLAVLJE VII PRISTUP TREĆE STRANE

Član 44 Pristup treće strane

1. Operateri prenosnog i sistema raspodele omogućavaju trećoj strani pristup prenosnom sistemu na osnovu metodologije naplate, koju je izradio operater prenosnog sistema i pristup sistemu raspodele na osnovu metodologije naplate koju je izradio operater sistema raspodele, nakon odobrenja regulatora, metodologija naplate se objavljuje na internet stranici odgovarajućeg operatera.

2. Prilikom određivanja u kojoj će se meri odobriti zahtevi za pristup prenosnom ili sistemu raspodele, operateri prenosnog i sistema raspodele osiguravaju da će staviti na raspolaganje maksimalni kapacitet svojih sistema, uključujući interkonektore, u skladu sa primenjivim standardima sigurnosti i potrebom za siguran rad sistema.

3. Tarife za korišćenje sistema moraju biti objektivne i primenjuju se na sve korisnike sistema bez diskriminacije. Tarife predlažu operateri prenosnog i sistema raspodele na način koji propisuje regulator. Tarife stupaju na snagu nakon što ih odobri i objavi regulator. Predložene tarife sadrže odgovarajuće ekonomske signale za podsticanje efikasnog korišćenja sistema i interkonektora.

Član 45 Odbijanje pristupa treće strane

1. Operater prenosnog ili sistema raspodele mogu odbiti pristup prenosnom ili sistemu raspodele, ukoliko nema na raspolaganju potrebne kapacitete i ukoliko se nedostatak kapaciteta obrazlaže na objektivnan način, na bazi razumnih tehničkih kriterijuma, imajući u vidu sigurnost i

kvalitet snabdevanja, standarde usluge i traženu poverljivosti od osobe koja traži pristup, kao i sve kodekse i važeća pravila.

2. Svi razlozi odbijanja pristupa zajedno sa činjenicama shodno, stavu 1. ovog člana, moraju da se navedu u pismenom izveštaju i da se daju osobi koja traži zaključivanje ugovora o pristupu sistemu. Takođe, osobi koja traži pristup mora da se pruže informacije o potrebnim merama za pojačanje mreže za odobravanje pristupa, osim toga relevantni operater sistema može tražiti razumnu uplatu, koja odražava troškove pružanja takvih informacija.

3. Svaka osoba kojoj se odbije pristup prenosnom ili sistemu raspodele ili koja se protivi nametnutim uslovima za pristup, može podneti žalbu regulatoru, koja donosi odluku u skladu sa procedurama propisanim u Zakonu o regulatoru za energiju.

POGLAVLJE VIII KRAJNJI POTROŠAČ

Član 46 Ugovorni zahtevi

1. Međusobna prava i obaveze pružalaca i kupaca elektroenergetskih usluga utvrđuju se u pismenom i potpisanom ugovoru.

2. Pored opštih elemenata utvrđenih u Zakonu o obligacionim odnosima, Ugovor naveden u stavu 1. ovog člana sadrži i sledeće elemente:

2.1. identitet i adresu snabdevača;

2.2. pružene usluge, uključujući vreme početnog priključenja i nivoe kvaliteta pružene usluge;

2.2. vrste usluga održavanja koja se pružaju;

2.4. bilo koju nadoknadu i pravila nadoknade, koje se primenjuju ukoliko se ugovoreni nivoi kvaliteta usluge ne ispunjavaju, uključujući netačno i zakasnelo fakturisanje;

2.5. načine na koje se ažurirane informacije o svim tarifama i troškovima održavanja mogu dobiti;

2.6. metode saopštavanja promena cena i uslova usluga električnom energijom;

2.7. vreme trajanja ugovora, uslovi za obnovu i raskid ugovora, kao i prava i obaveze u slučaju poništenja ili raskida sporazuma, uključujući informacije o tome da li je dozvoljeno besplatno povlačenje iz ugovora;

- 2.8. metodu pokretanja procedura za rešavanje nesporazuma;
 - 2.9. informacije u vezi sa pravima potrošača, uključujući i one o tretiranju žalbi, kao i informacije navedene u ovoj tački, jasno saopštene kroz fakturisanje ili preko internet-stranice elektro energetskeg preduzeća;
 - 2.10. prava i obaveze pružalaca elektroenergetskih usluga i potrošača, u slučaju neispunjavanja njihovih obaveza i u slučaju privremene obustave isporuke;
 - 2.11. druge elemente, u zavisnosti od posebnog karaktera i vrste pruženih elektroenergetskih usluga.
3. Regulator, u opštim pravilima snabdevanja električnom energijom, detaljno reguliše uslove, rokove i druge elemente vezane za potpisivanje prodajnog ugovora.
 4. Odredbe ugovora treba da sadrže i prava i obaveze potrošača na jasnem, jednostavnom i nedvosmislenom jeziku.
 5. Informacije o uslovima ugovora moraju se ponuditi potrošačima puno ranije, ali u svakom slučaju, pre zaključivanja ugovora. Uslovi i opšti rokovi moraju biti pravedni i transparentni. Isti se moraju pružiti na jasan i razumljiv jezik i ne treba da sadrže ne – ugovorne prepreke za ostvarivanje prava potrošača, kao suvišna ugovorna dokumentacija. Potrošače treba štiti od nepravednih ili prevarnih metoda prodaje.
 6. U slučajevima kada se ugovori potpisuju preko posrednika, informacije u vezi sa pitanjima utvrđenim u stavu 5. ovog člana će se takođe pružiti pre stupanja u ugovor.
 7. Potrošači mogu sklopi više ugovora za jednu tačku isporuke i isti period snabdevanja.
 8. Ništa u ugovoru ne treba da uskrati pravo potrošaču da promeni snabdevača, dok ugovor ne treba da nameće dodatne finansijske obaveze potrošaču koji koristi svoje pravo promene snabdevača.

Član 47

Kvalitet snabdevanja energijom

1. Kvalitet snabdevanja električnom energijom obuhvata:
 - 1.1. kvalitet usluge;
 - 1.2. neprekidno snabdevanje;
 - 1.3. kvalitet napona.

2. Regulator utvrđuje kriterijume kvaliteta snabdevanja električnom energijom, kojima se utvrđuju:

- 2.1. pokazatelji kvaliteta snabdevanja električnom energijom;
- 2.2. način merenja, prikupljanja i publikacije pokazatelja kvaliteta snabdevanja električnom energijom;
- 2.3. vanredni događaji u pogledu kvaliteta snabdevanja električnom energijom;
- 2.4. postepeno uvođenje opštih minimalnih standarda i zagarantovanih u odnosu na zagarantovani kvalitet snabdevanja električnom energijom;
- 2.5. način regulisanja kvalitete snabdevanja električnom energijom u zavisnosti od izabrane metode tarifnog regulisanja;
- 2.6. postepeno uvođenje finansijskih nadoknada krajnjih potrošača, nakon uvođenja standarda zagarantovanog kvaliteta snabdevanja električnom energijom;
- 2.7. način, dinamiku i oblast informisanja, kao i dostavljanje podataka regulatoru o kvalitetu snabdevanja električnom energijom;
- 2.8. sadržaj Godišnjeg izveštaja Operatera prenosnog sistema o kvalitetu snabdevanja električnom energijom;
- 2.9. sadržaj Godišnjeg izveštaja operatera sistema raspodele o kvalitetu snabdevanja električnom energijom;
- 2.10. sadržaj Godišnjeg izveštaja o snabdevača o kvalitetu usluge snabdevanja.

3. Operateri prenosnog i sistema raspodele se obavezuju da, u skladu sa uslovima kvaliteta snabdevanja električnom energijom, sistematski:

- 3.1. čuvaju stepen kvaliteta snabdevanja električnom energijom;
- 3.2. prate pokazatelje kvaliteta snabdevanja električnom energijom; kao i
- 3.3. vode evidenciju potrebnih podataka za potvrđivanje pokazatelja kvaliteta električne energije.

4. Svaki snabdevač se obavezuje da, u skladu sa uslovima kvaliteta snabdevanja električnom energijom, sistematski:

- 4.1. čuva stepen kvaliteta usluge;
- 4.2. prati pokazatelje kvaliteta usluge; kao i

4.3. vodi evidenciju potrebnih podataka za potvrđivanje kvaliteta usluge.

5. Operateri prenosnog i sistema raspodele i svaki snabdevač, jednom godišnje, treba da objave izveštaj o kvalitetu snabdevanja električnom energijom, kao i izveste i dostave podatke Regulatoru u vezi sa kvalitetom snabdevanja električnom energijom.

Član 48 **Zaštita potrošača**

1. Krajnji potrošač uživa svoja prava u skladu sa ovim zakonom, podzakonskim aktima u skladu sa ovim zakonom i drugim zakonskim propisima koji regulišu zaštitu potrošača.

2. zabranjuju se nedolična i nepravedna ponašanja, obmane u smislu zaštite potrošača, dok uslovi i rokovi potpisivanja ugovora moraju biti transparentni i na jasnom jeziku napisani.

3. dok obavlja svoje radne aktivnosti, snabdevač mora postupiti tako da obezbeđuje jednak položaj potrošača električne energije.

4. Potrošač ima sledeća prava:

4.1. dobiti sve informacije u skladu sa ovim zakonom;

4.2. dobiti odgovarajuće obaveštenje o namerni izmene ugovornih uslova i o njegovim pravima da se povlače nakon obaveštenja. Operatori usluga neposredno informišu njihove potrošače za svako povećanje troškova u pravo vreme, najkasnije trideset (30) dana nakon stupanja na snagu poskupljenja i to na transparentan i potpun način. Potrošač ima pravo da se povlači sa ugovora ako ne prihvata nove uslove koji mu se saopštavaju od pružaoca usluga električne energije;

4.3. primiti transparentne informacije o važećim cenama i tarifama kao i o standardnim uslovima o pristupu korišćenja usluga električne energije;

4.4. dobiti ponudu šireg izbora metoda uplate bez diskriminacije za sve potrošače. Sistem pretplate mora biti pravedan i biti odraz adekvatne moguće potrošnje. Svaka razlika uslova i rokova treba da bude odraz potrošnje snabdevača u raznim sistemima uplata. Opšti rokovi i uslovi moraju biti transparentni i u jasnom i razumljivom jeziku objašnjeni i bez barijera koja ne stoje u ugovoru u smislu korišćenja prava potrošača. Potrošač mora biti zaštićen od nepravednih i iskrivljenih prodajnih metoda;

4.5. da ne plaća za promenu snabdevača;

4.6. koristiti transparentne, jednostavne procedure koje nisu skupe za njihove žalbe. Naročito, svi potrošači imaju pravo na dobre standarde usluga i razmatranja žalbi od strane pružalaca usluga električne energije. Takve procedure van sudskog rešavanja sporova

omogućavaju rešavanje nesporazuma brzo i pravedno u roku od tri (3) meseci, uz obezbeđivanje sistema kompenzacije i vraćanja sredstava tamo gde je potrebno;

4.7. kada ima pristupa univerzalnoj službi mora biti informisan o njegovim pravima o opštim uslugama;

4.8. imati na raspolaganje informacije njegove potrošnje, kao i besplatno dati u uvid registrovanom preduzeću snabdevanja pristup na podatke brojila. Regulator određuje format podataka i proceduru snabdevanja potrošača za pristup informacijama, dok potrošač ne plaća dodatne troškove za uslugu;

4.9. biti dobro informisan o aktuelnoj potrošnji električne energije i potrošnje svaki put kada mu se reguliše individualna potrošnja električne energije. Informacije se daju u jednom zadovoljavajućem roku u skladu sa kapacitetom opreme merenja za dotičnog potrošača i pomenutog električnog proizvoda. Mora se uzeti u obzir i efikasnost koštanja tih mera. Potrošač ne plaća dodatne troškove za usluge;

4.10. dobiti završni obračun okončanja nakon promene snabdevača električne energije, najkasnije četrdeset pet (45) dana nakon promene snabdevača.

5. Inteligentni sistemi merenja koji omogućavaju aktivno učešće potrošača na tržištu snabdevanja električnom energijom mogu se zameniti, imajući u obzir:

5.1. primenu takvih sistema merenja ili brojila energije koji se ekonomski testiraju po pitanju potrošnje i dugoročne koristi tržišta i individualnih potrošača ili forme inteligentnog merenja koja je ekonomski racionalna, i po pitanju koštanja efektivna, kao i racionalnog roka njihovog postavljanja. Takva njihova ocena će se vršiti do 1. januara 2020. godine, prema kojem će regulator pripremiti tabelu rokova za deset (10) godina za primenu inteligentnog sistema merenja energije;

5.2. ako se instalacija inteligentnih brojila ocenjuje najmanje osamdeset posto (80)% pozitivno, potrošači će se do 2025 snabdevati inteligentnim sistemima merenja.

6. Regulator obezbeđuje međusobni rad tih sistema merenja za primenu u njihovoj teritoriji, te uzimati u obzir korišćenje odgovarajućih standarda i najbolje prakse, kao i značaj razvoja unutrašnjeg tržišta električne energije.

7. Regulator mora obezbediti jednu jedinu kontaktnu tačku za snabdevanje potrošača sa potrebnim informacijama koje su na raspolaganje, vezano za njihova prava, aktuelnim zakonom i načinima rešavanja nesporazuma u spornim slučajevima. Takva kontaktna tačka može biti deo opštih informativnih punktova za potrošače.

8. U efikasnom van sudskom razmatranju sporova treba da radi jedan organ za potrošače, koji će odgovarati odboru regulatora.

Član 49

Zaštita ugroženih potrošača

1. Ministarstvo zaduženo za socijalnu zaštitu dužno je da, u saradnji sa Ministarstvom zaduženim za energetiku, Ministarstvom finansija i u konsultaciji sa regulatorom te drugim zainteresovanim stranama u sektoru električne energije, osmisli detaljan program za utvrđivanje statusa socijalno ugroženih potrošača, obima njihovih prava, kao i mere zaštite, kako bi se zadovoljile njihove potrebe za električnu energiju.

2. Program tretiranja ugroženim potrošača, iz stava 1 ovog člana, usvaja Vlada i isti će obuhvatiti najmanje jedan od sledećih elemenata:

2.1. određivanje privilegovanih potrošača koji koriste program utvrđen prema ovom članu kao i :

2.1.1. obuhvati će manji broj potrošača električne energije na Kosovu;

2.1.2. ograniči će se na potrošače električne energije najnižih primanja, a koji električnu energiju koriste za snabdevanje svog trajnog smeštaja, gde će se za određivanje niskih prihoda, pored prihoda, obuhvati će i celokupna raspoloživa aktiva.

2.2. upućivanje na najviši nivo potrošnje električne energije po licu i po sezoni; za definisanje nivoa potrošnje električne energije po licu, uzeće se u obzir ukupna potrošnja od trista (300) KWh mesečno za porodicu do četiri (4) člana;

2.3. Način neposredne podrške Vlade privilegovanim potrošačima iz drugih izvora prihoda osim takse kojom se opterećuje licencirani, kako bi se izbegle preklapajuće subvencije i narušavanje cena; i

2.4. finansiranje podrške ugroženih potrošača treba vršiti bez diskriminacije, a posebno, ne stavljanjem na teret potrošačima električne energije.

3. Potrošači domaćinstva koji koriste finansijsku podršku za plaćanje usluge snabdevanja električnom energijom, nemaju pravo da ista sredstva koriste u druge svrhe.

4. Potrošači domaćinstva kojima je priznat status ugroženog potrošača imaju pravo na posebnu zaštitu u skladu sa ovim Zakonom i programom iz stava 1. ovog člana.

5. Ugroženi potrošači imaju pravo na uslugu snabdevanja u skladu sa ovim članom ako su ispunjeni uslovi iz stava 1. ovog člana. Organ zadužen za socijalnu zaštitu, proverava će svakih šest (6) meseci. Ako, zbog promene okolnosti potrošač izgubi status privilegovanog potrošača, isti se briše iz odgovarajuće evidencije ali će se njegovi podaci čuvati pet (5) godina nakon upisa u datu evidenciju. Operater sistema distribucije dužan je da u roku od osam (8) dana, u pisanom obliku obavesti ugroženog potrošača i njegovog snabdevača o brisanju istog iz predmetne evidencije.

6. Razliku između troškova i prihoda od delatnosti snabdevača za socijalno ugrožene potrošače električne energije pokriva Vlada.

7. Snabdevač pod obavezom javne usluge dužan je da ponudi ugovor o snabdevanju svakom privilegovanom potrošaču električne energije i počne snabdevanje bez odlaganja, nakon što privilegovani potrošač podnese zahtev, zajedno sa dokazima o ispunjenosti uslova iz stava 1. ovog člana.

8. Operater sistema distribucije dužan je da vodi evidenciju ugroženih potrošača. Evidencija sadrži ime i prezime, lični broj, adresu snabdevanja električnom energijom, evidencijski broj ugroženog potrošača, vrstu posebnog postupanja na koje isti ima pravo i beneficije koje su odobrene istom na osnovu statusa ugroženog potrošača. Podaci iz evidencije mogu se pokazati samo ugroženom potrošaču, koji se prijavi za upis u odgovarajuću evidenciju i njegovom snabdevaču.

9. Prava i obaveze privilegovanih potrošača, kako je zakonski utvrđeno u stv. 1 i 2 ovog člana, propisno primenjuje i sprovodi Operater sistema distribucije. Posebno, Operater sistema distribucije preduzima odgovarajuće mere za zaštitu krajnjih potrošača u udaljenim sredinama, a koji su priključeni na sistem električne energije.

10. Snabdevač koji nudi snabdevanje privilegovanih potrošača električnom energijom dužan je da uspostavi mehanizme za pružanje pomoći privilegovanim potrošačima, u cilju izbegavanja isključenja zbog neplaćenih računa.

11. Na osnovu važećih zakonskih akata, potrebne mere, kao što je izrada nacionalnih planova za energetiku, biće preduzete kako bi se obezbedila socijalna davanja u cilju obezbeđivanja neophodne snabdevenosti privilegovanih potrošača električnom energijom ili u cilju obezbeđivanja podrške za unapređenje energetske efikasnosti, kako bi se rešila nestašica energije tamo gde je potrebno, uključujući u širi kontekst siromaštva. Takve mere ne narušavaju delotvorno otvaranje tržišta i njegovo funkcionisanje, kako je uređeno ovim Zakonom, i o istima se obaveštava sekretarijat energetske zajednice. Takvo obaveštenje ne sadrži mere preduzete u okviru opšteg sistema socijalne zaštite.

Član 50

Obaveza priključenja potrošača i proizvođača

1. Operateri sistema treba da omoguće priključenje na sistem svakom potrošaču ili proizvođaču.

2. Stranka koja traži priključenje treba da se pridržava obavezama:

2.1. da ima postavljenu električnu opremu isključivanja unutar granica njegove svojine, koja ispunjava tehničke i operacione uslove sigurnosti;

2.2. da ispunjava uslove za priključenje na prenosni ili sistem raspodele, uključujući Kodeks mreže i Kodeks distribucije, prema zahtevu;

2.3. da potpiše pismeni sporazum sa operaterem gde traži da se priključi, u vezi sa priključenjem, uključujući predviđeno plaćanje za priključenje i plaćanje za korišćenje sistema, prema potrebi;

2.4. da namiri sva dugovanja sporazuma za priključenje; i

2.5. kada je stranka potrošač, da pruži dovoljne dokaze o postojanju zaključenog ugovora sa snabdevačem za snabdevanje električnom energijom kroz priključenje, uključujući odgovornost balansiranja.

3. Uslovi i rokovi za priključenje na sistem raspodele ili prenosa mora da se baziraju na efikasnim, transparentnim i ne diskriminatornim procedurama za priključenje, utvrđene u Kodeksu mreže ili Kodeksu raspodele, na odgovarajućim metodologijama za priključenje, koje usvaja regulatori objavljuje odgovarajući operater.

Član 51

Odbijanje priključenja u sistem

1. Operater prenosnog sistema nema pravo da odbije priključenje nove centrale iz razloga mogućih ograničenja kapaciteta raspoložive mreže, kao što može biti opterećenje na naj udaljenim delovima prenosnog sistema. Operater prenosnog sistema treba da osigura neophodne informacije zainteresovanoj strani.

2. Operater prenosnog sistema nema pravo da odbije neku novu tačku priključenja, iz razloga da bi to rezultiralo dodatnim troškovima, koji se nadovezuju sa neophodnom izgradnjom kapaciteta elemenata sistema koji se nalaze u blizini tačke priključenja.

3. Potrošač ili proizvođač, utvrđen u članu 58 ovog zakona nema pravo priključenja na sistem, ukoliko nije ispunio zahteve utvrđene u Kodeksu mreže i Kodeksu raspodele.

4. Operater prenosnog sistema i operater sistema raspodele može da privremeno odbije priključenje jednog potrošača ili proizvođača u sistem, ukoliko konstatuje da oprema potrošača ili proizvođača ne ispunjava tehničke norme ili druge uslove, propisane Kodeksom mreže i Kodeksom raspodele. Potrošač ili proizvođač moraju biti pismeno informisani o razlozima svakog odbijanja. Potrošač ili proizvođač koji je odbijen, ima pravo da se žali na takvu odluku regulatoru, u skladu sa Zakonom o regulatoru energije. Operater prenosnog sistema ili operater sistema raspodele bez odlaganja priključuju potrošača ili proizvođača do dana utvrđenog od strane regulatora na njihov sistem, u slučajevima kada regulator odlučuje vezano o nekoj žalbi u korist navedenog potrošača ili proizvođača.

Član 52

Privremena suspenzija ili prestanak snabdevanja električnom energijom

1. Operateri sistema imaju pravo da privremeno obustave snabdevanje električnom energijom na osnovu uslova u Zakonu o regulatoru za energiju i pravilima o opštim uslovima snabdevanja energijom.
2. Operateri sistema imaju pravo da obustave snabdevanje električnom energijom potrošača koji ne podmiruju obaveze, u skladu sa ugovorima sa potrošačima, pravilima koje je deneo regulator, kao i imajući u vidu odluke regulatora, koje se odnose na potrošače u potrebi i izbegavanje prekida tokom zimske sezone.
3. Obustava snabdevanja električnom energijom potrošača vrši se u skladu sa pravilima utvrđenim u Zakonu o regulatoru za energiju. Ova pravila uključuju pravo operatera za isključenje krajnjih potrošača koji:
 - 3.1. nisu potpisali ugovor sa snabdevačem u roku od petnaest (15) dana od dana prijema nacрта ugovora, koji je snabdevač dostavio potrošaču za potpisivanje;
 - 3.2. dobijaju električnu energiju na neovlašćen način, kršeći odgovarajuće odredbe ovog zakona i Krivičnog zakonika.

POGLAVLJE IX MERENJE I NAPLATA

Član 53

Merna oprema

1. Električna energija dostavljena potrošaču ili plasirana na prenosni ili sistem raspodele od proizvođača, meri se mernom opremom, koja mora da bude ugrađena na granici prenosnog ili sistema raspodele sa potrošačima ili proizvođačima, u skladu sa zahtevima Kodeksa merenja, koji je usvojio regulator.
2. Operater prenosnog ili sistema raspodele, utvrđuje vrstu, broj i mesto montiranja merne opreme, kao i odgovarajuću kontrolu i načine komuniciranja. Tokom utvrđivanja mesta montiranja, Operater prenosnog ili sistema raspodele mora da obezbedi pristup brojilu u cilju održavanja i očitavanja merne opreme.
3. Operateri prenosnog ili sistema raspodele instaliraju mernu opremu. U slučaju da se potrošačima ili proizvođačima odobri izbor vrste i tipa merne opreme, Operateri prenosnog ili sistema raspodele treba da instaliraju tu opremu, pod uslovom da se pismeno specifikuje da je to urađeno u skladu sa Kodeksom merenja.

4. Operateri prenosnog ili sistema raspodele obezbeđuju interakciju ovih sistema merne opreme, koji će se primenjivati i posvetiti odgovarajuća pažnja standardima i dobrim praksama i značaju razvoja unutrašnjeg tržišta energije.

5. Operateri prenosnog ili sistema raspodele, po potrebi, u skladu sa Kodeksom merenja, svojim potrošača ili snabdevačima omogućuju pristup podacima merenja.

6. Operateri prenosnog ili sistema raspodele, po potrebi, nakon sklapanja sporazuma sa potrošačem, svojim potrošačima ili snabdevačima omogućuju pristup svim podacima brojila. Operateri prenosnog ili sistema raspodele utvrđuju format podataka merenja i proceduru kojom snabdevači i potrošači imaju pristup ovim podacima. Za tu uslugu potrošači se ne terete dodatnim troškovima.

Član 54 **Korišćenje merne opreme**

1. Merna oprema za merenje električne energije je vlasništvo operatera prenosnog ili sistema raspodele, kako je utvrđeno u Zakonu o energiji.

2. Na zahtev korisnika sistema i na njegov račun može se instalirati dodatna kontrolna oprema za merenje proizvodnje i potrošnje električne energije.

3. U slučaju bilo kakvog odstupanja u datim merenjima shodno stv. 1 i 2 ovog člana, mimo prihvatljivog nivoa tehničke netačnosti, pitanje će se rešiti u skladu sa procedurama specifikovanim u Kodeksu merenja.

Član 55 **Obračun i naplaćivanje**

1. Potrošači treba da plaćaju potrošenu električnu energiju u skladu sa opštim uslovima snabdevanja električnom energijom, ili drugim primenjivim ugovornim uslovima.

2. Uslovi i procedure za obračunavanje, naplatu računa i isplate, utvrđuju se pravilom o opštim uslovima snabdevanja energijom, donetim od strane regulatora.

POGLAVLJE X PREKO GRANIČNI TOKOVI ELEKTRIČNE ENERGIJE

Član 56

Mehanizam za nadoknadu između operatera prenosnog sistema

1. Operator dalekovodnog sistema učestvuje u preko graničnom mehanizmu za nadoknadu ODS-a i nastalih troškova, usled preko graničnih tokova energije u mreži dotičnih ODS-a.
2. Nadoknadu iz stava 1 ovog člana isplatiće operatori nacionalnih sistema prenosa odakle vodi poreklo preko granični tok i sistema gde se ona završava.
3. Nadoknade će se isplaćivati redovno u određenom vremenskom periodu. Ex-post usklađivanja isplaćenih nadoknada vršiće se uvek kada je to neophodno da se prikaže realno koštanje.

Član 57

Upravljanje prekograničnim tokovima

1. Operator prenosnog sistema treba da omogući preko granične tokove u prenosnoj mreži Kosova, u skladu sa pravilima tržišta i međunarodnim sporazumima kojima podleže Kosovo, kao potpisnik Sporazuma energetske zajednice i prenosnih kapaciteta interkonekcija i prenosne mreže u celini i ne rizikujući snabdevanje električnom energijom.
2. Svi prihodi ODS-a od korišćenja inter konektora, korišće za garantovanje aktuelnog raspolaganja alociranih kapaciteta i ulaganja u održavanju ili jačanju kapaciteta inter konektora.
3. Uplate za pristup interkonektorima dele se između operatera dalekovodnog sistema i operatera drugih nacionalnih sistema na koje se odnosi član 44 ovog zakona, prema usvojenim procedurama i sporazumima ili drugim međunarodnim obavezama. Te uplate nisu vezane za daljinu.
4. Ako prihodi ODS-a ne mogu se koristiti potpuno efikasno u svrhe predviđene stavom 2 ovog člana, regulator će odrediti maksimalan iznos tih prihoda koje će imati u obzir prilikom usvajanja metodologije za obračunavanje sistemskih tarifa i u toku ocenjivanja potrebe tarifnih izmena. Svi preostali prihodi prilivaju se u jednoj odvojenoj računskoj liniji do trenutka kada se mogu koristiti u svrhe predviđene stavom 3 ovog člana.
5. Procedure upravljanja nagomilanjima zasnivaće se na donjim principima, i to:
 - 5.1. problemi u mreži rešiće se bez tržišnih diskriminacija kako bi se tržišnim učesnicima i operatorima uključenim u dalekovodnim sistemima jasno dao znak ekonomske efikasnosti, ali preporučuje to uraditi metodima koji se ne zasnivaju na transakcije i metodima koji isključuju odabir ugovora individualnih tržišnih učesnika;

- 5.2. procedure skraćivanja transakcija, koristeće se u hitnim situacijama kada operatori dalekovodnog sistema moraju postupiti ekspeditivno ikada nije moguća ponovna raspodela ili povratno trgovanje;
 - 5.3. tržišni učesnici, kojima su alocirani kapaciteti, nadoknadiće se za svako skraćenje, sem u slučajevima više sile;
 - 5.4. maksimalni kapaciteti dalekovodne i prenosne mreže koji realizuju preko granične tokove staviće se na raspolaganje tržišnim učesnicima, u skladu sa standardima o sigurnom funkcionisanju mreže;
 - 5.5. tržišni učesnici će pre odgovarajućeg operativnog perioda, u razumnom roku, unapred informisati operatora dalekovodnog sistema da li će koristiti alocirane kapacitete;
 - 5.6. svaki alocirani kapacitet koji se ne koristi, ponovo će se bez diskriminacije, javno i transparentno staviti na tržište;
 - 5.7. operator dalekovodnog sistema kada god je tehnički moguće odrediće neto kapacitete u suprotnom pravcu tokova energije na opterećenoj liniji dalekovoda kako bi se pomenuta linija koristila u njenom punom kapacitetu;
 - 5.8. zbog pune sigurnosti mreže neće se odbijati transakcije koje olakšavaju nagomilanja.
6. U cilju ostvarivanja preko granične razmene električne energije i sigurnog funkcionisanja odgovarajućih mreža, operator dalekovodnog sistema, tržišni operatori/ili bilo koja druga odgovarajuća elektro-energetska preduzeća ne smeju diskriminatorски postupati prema preko graničnim i nacionalnim ugovorima.

Član 58

Nadoknada za korišćenje mreže

1. Obzirom na zahteve za sigurnost mreže i odražavanja realnog nastalog koštanja, uplate koje operator dalekovodnog sistema primenjuje za korišćenje mreže moraju biti javne, transparentne i bez diskriminacije. Te cene ne treba povezivati ili uslovljavati daljinom.
2. Tarife koje se primenjuju na proizvođače i potrošače za korišćenje mreže, moraju imati u obzir gubitke, održavanje mreže, ostale operativne troškove, i ulaganja u infrastrukturi.
3. U toku utvrđivanja tarifa za korišćenje mreže takođe se uzimaju u obzir i:
 - 3.1. isplate i naplaćivanja koja rezultiraju od nadoknade prema mehanizmu za nadoknadu između operatora sistema prenosa (preko –OST-a);
 - 3.2. isplate i aktuelna naplaćivanja i očekivane isplate za naredni vremenski period, procenjene na osnovu prethodnih perioda .
4. Tarife za korišćenje mreže, prema ovom članu, ne trebaju da imaju uticaja na deklarisanе tarife izvoza i uvoza koje proizilaze od upravljanja kongestijama.

5. Ne aplicira se tarifa mreže u individualnim transakcijama za deklarirani tranzit električne energije.

Član 59

Važne informacije o prekograničnim tokovima

1. Operater prenosnog sistema je odgovoran za razvoj opšte šeme za obračunavanje totalnog prenosnog kapaciteta i marginu pouzdanosti transmisije, bazirajući se na električne i fizičke karakteristike mreže. Operater prenosnog sistema dostavlja ovu šemu i moguće tekuće promene na usvajanje regulatoru, kao i objavljuje istu nakon usvajanja.
2. Operater prenosnog sistema, takođe, objavljuje približne procene raspoloživog prenosnog kapaciteta za svaki dan, obaveštavajući o rezervisanom prenosnom kapacitetu. Ove procene objavljuju se u specifikovanim intervalima dan pre prenosa i uključuju prethodne jedno nedeljne i mesečne procene, kao i indikativnu napomenu očekivane pouzdanosti raspoloživog kapaciteta.
3. Regulator obezbeđuje sekretarijatu energetske zajednice ili drugoj nadležnoj instituciji sve informacije o pograničnim tokovima električne energije, koje se mogu zahtevati prema uslovima važećih sporazuma, ili obaveza u kontekstu Energetske zajednice.
4. Operater Prenosnog Sistema razvija mehanizme za koordinaciju i razmenu informacija koje garantuju sigurnost prenosnog sistema, sa aspekta upravljanja konekcije.

Član 60

Novi interkonektori kontinuirane struje

1. Novi interkonektori kontinuirane struje i svako značajno povećanje postojećih kapaciteta interkonektora kontinuirane struje izgrađeni nakon stupanja ovog zakona na snagu, na zahtev ulagača, mogu se izuzeti obaveze obezbeđenja prava pristupa ovom vodu trećim stranama, u skladu sa odredbama iz člana 44. ovog zakona, ukoliko se ispune sledeći uslovi:
 - 1.1. investicija poboljšava konkurenciju u snabdevanju električnom energijom;
 - 1.2. nivo rizika u vezi sa investicijom je takav da investicija ne bi mogla da se izvrši ukoliko ne postoji mogućnost izuzimanja od obaveze obezbeđenja pristupa trećim stranama;
 - 1.3. interkonektor je vlasništvo jedne osobe, koja je odvojena sa pravne tačke gledišta od operatera sistema za prenos;
 - 1.4. korisnicima interkonektora naplaćuje se korišćenje njihovih kapaciteta;

1.5. nijedan deo kapitala ili operativnih troškova interkonektora, nije pokriven bilo kojom komponentom tarifa koje se primenjuju za korišćenje mreže za prenos ili raspodelu, priključenu na interkonektor;

1.6. izuzimanje od obaveze obezbeđenja pristupa trećim stranama, ne šteti konkurenciji ili delotvornom funkcionisanju unutrašnjeg tržišta ili tržišta neke druge zemlje na koje je interkonektor priključen.

2. U posebnim slučajevima, stav 1. ovog člana sprovodljiv je i za interkonektore sa alternativnom električnom energijom, uz uslov da kosto i rizik dotičnih investicija su posebno visoki u odnosu na kosto i rizik sa kojima se normalno suočava za vezu u mreži prenosa susedne zemlje preko interkonektora alternativnom električnom energijom.

3. Izuzeće može obuhvatiti deo ili celokupan kapacitet novog interkonektora ili dodatne kapacitete postojećeg interkonektora, kao što je predviđeno u paragrafu 1 ovog člana.

4. Pri donošenju odluke o izuzeću od obaveze od slučaja do slučaja i u skladu sa odlukom regulatornih organa uključenih država, utvrđuju se uslovi u vezi sa dužinom trajanja oslobađanja i ne diskriminatoran pristup interkonektoru, kao i o načinu funkcionisanja interkonektora tokom i nakon perioda izuzeća. Pri određivanju ovih uslova, posebno se uzimaju u obzir novi kapaciteti prenosa koji će biti izgrađeni, povećanje postojećih kapaciteta, vremenski rokovi projekta i konkretne okolnosti zainteresovanih zemalja. Odluka o oslobađanju, donosi se u koordinaciji sa regulatornim organima uključenih zemalja.

5. Pre izuzeća, regulator odlučuje o pravilima i mehanizmima za upravljanje i dodeljivanje kapaciteta, u zajedničkom sporazumu sa regulatornim organima zainteresovane zemlje. Pravila o upravljanju ograničenim kapacitetima podrazumevaće obavezu pružanja kapaciteta koji nisu korišćeni na tržištu. Pri proceni kapaciteta pomenutih u podstavova 1.1. 1.2. i 1.6. stava 1. ovog člana, uzimaju se u obzir rezultati postupka za dodelu kapaciteta.

6. Nakon što regulator zajedno sa regulatornim organima zainteresovanih zemalja postigne sporazum o odluci o oslobađanju, u roku od šest (6) meseci, obaveštavaju Regulatorni odbor energetske zajednice i sekretarijat energetske zajednice o ovoj odluci, koja posebno sadrži:

6.1. obrazloženje o osnovi po kojoj je dato ili ograničeno izuzeće, uključujući finansijske informacije koje opravdavaju izuzeće;

6.2. izvršenu analizu efekta nad konkurencijom i delotvornim funkcionisanjem unutrašnjeg tržišta što je posledica odobravanja izuzeća;

6.3. razloge za vremenski period i kapacitet na koji je izuzeće odobreno;

6.4. rezultate procesa konsultacije regulatora.

7. Najkasnije dva (2) meseca nakon dobijanja obaveštenja, u skladu sa stavom 6 ovog člana, Sekretarijat energetske zajednice može doneti mišljenje na osnovu koga regulator traži promenu

ili stavi van snage odluku o izuzeću. Dvomesetni (2) rok se može produžiti ukoliko se javi potreba za dobijanjem dodatnih informacija Sekretarijata energetske zajednice. Takođe, ovaj rok se može produžiti uz saglasnost regulatora i sekretarijata energetske zajednice.

8. Regulator treba da uzme u obzir mišljenje Sekretarijata energetske zajednice koje preporučuje izmenu ili stavljanje van snage odluke o izuzeću. U slučajevima kada se konačna odluka regulatora razlikuje od mišljenja sekretarijata energetske zajednice, regulator treba da se pobrine da zajedno sa ovom odlukom objavi i razloge na kojima se ova odluka zasnivala.

9. Regulatorni odbor energetske zajednice doneće odluku o izuzeću u slučajevima kada:

9.1. uključeni regulatorni organi, ne uspeju da donesu odluku u roku od šest (6) meseci od krajnjeg roka za podnošenje zahteva za izuzeće odgovarajućim regulatornim organima;

9.2. pri rešavanju zahteva uključenih regulatornih organa.

10. Odluka o izuzeću, uključujući i svaki utvrđeni uslov treba da se obrazloži i objavi.

11. Uslovi i postupci za izdavanje ovlašćenja za izgradnju novih interkonektora, propisani odredbama ovog člana, usvajaju se odlukom regulatora, u roku od jedne (1) godine od dana stupanja ovog zakona na snagu. Ovlašćenje stupa na snagu dobijanjem svih potrebnih dozvola i ovlašćenja predviđenih zakonodavstvom na snazi za izgradnju voda, uključujući prava na tapiju na imovinu na kojoj će dalekovod biti izgrađen.

12. Nakon perioda izuzeća, ukoliko vlasnik ne bude koristio interkonektivni vod za režim slobodnog pristupa trećim stranama u skladu sa pravilima i zahtevima koji uređuju funkcionisanje nacionalne mreže, prvobitno nudi pravo kupovine u preostaloj obračunatoj vrednosti imovine, dela koji se nalazi unutar nacionalne teritorije, operateru sistema prenosa. U slučaju da operater sistema prenosa odbije ponudu, vlasnik poštovanjem pravila predviđenih odlukom regulatora u skladu sa stavom 11 ovog člana, može ponuditi prodaju imovine koja se nalazi na teritoriji zemlje trećim stranama, koje će koristiti vod u skladu sa pravilima i zahtevima koji uređuju delatnost nacionalne prenosne mreže.

POGLAVLJE XI PRELAZNE, KAZNENE, POSEBNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 61 Neovlašćeno korišćenje električne energije

1. Za krivična dela koja se na specifičan način nadovezuju na krađu električne energije, manipulacijom merne opreme električne energije, zanemarivanjem merne opreme električne energije i priključenjem ili ponovnim priključenjem na neovlašćeni način u snabdevanje

električne energije, koja se prenosi prenosnim ili sistemima raspodele električne energije, primenjuju se sledeće odredbe:

1.1. svaka osoba koja dobija, upotrebljava, odstupa, koristi izvodi ili profitira od električne energije, koja se snabdeva preko prenosne ili mreže raspodele, bez dozvole ili ovlašćenje ovlašćenog snabdevača, kažnjava se novčano ili zatvorom, shodno odredbi Krivičnog zakonika Republike Kosova;

1.2. svaka osoba koja se priključuje ili ponovo priključuje na prenosnu ili mrežu raspodele električne energije, na bilo koji direktan ili indirektan način i za bilo koju svrhu, bez dozvole ili ovlašćenje ovlašćenog snabdevača, kažnjava se novčano ili zatvorom, shodno odredaba Krivičnog zakonika Republike Kosova;

1.3. svako ko dozvoli neovlašćeni priključak ili ponovni priključak na prenosnu ili mrežu raspodele, koja se nalazi na imovini koja je njegovo vlasništvo ili je pod njegovom kontrolom ili svako ko omogući priključak ili ponovni neovlašćeni priključak na prenosnu ili mrežu raspodele na imovini koja je u njegovom vlasništvu ili je pod njegovom kontrolom i koji odmah ne obavesti ovlašćenog snabdevača o postojanju takvog priključka ili ponovnog neovlašćenog priključka, kažnjava se novčano i zatvorom, shodno odredaba Krivičnog zakonika Republike Kosova;

1.4. svaka ko promeni bilo koje brojilo koje se koristi za merenje količine električne energije kojom je snabdevan bilo koji objekat od ovlašćenog snabdevača, ili ometa takvo brojilo ili mernu opremu od tačne registracije utrošene električne energije, kažnjava se novčano ili zatvorom, shodno odredaba Krivičnog zakonika Republike Kosova. Za ciljeve ovog stava, intervencija na mernu opremu ili na merenje električne energije obuhvata ali se ne ograničava samo na sledeća dela:

1.4.1. manipulacija merne opreme;

1.4.2. neovlašćeno uklanjanje ili oštećivanje službenog pečata ili plombe postavljene na mernoj opremi od ovlašćenog lica u cilju osiguravanja brojila;

1.4.3. ugradnja ili korišćenje manipulisanog merne opreme;

1.4.4. ugradnja ili upotreba manipulisanog transformatora energije;

1.4.5. manipulacija, promena ili izbegavanje transformatora energije ili voltaže napona;

1.4.6. oštećenje ili neovlašćena promena modela, funkcionisanja, performanse, izgradnje bilo kakve merne opreme ili merenja; i

1.4.7. ugradnja ili upotreba bilo kakve druge opreme ili metoda koja interveniše na registraciju, kalibraciju, tačno i/ili uredno merenje električne energije;

1.5. za gonjenje krivičnog dela iz stava 1.4 ovog člana, posedovanje veštačkih sredstava koja se koriste za prouzrokovanje promena u registru brojila ili intervencije na brojilu, sa ciljem sprečavanja tačne registracije, smatra se dovoljnim dokazom da je izmena ili sprečavanje namerno učinjena od strane osobe, pod čijim je staranjem ili kontrolom brojilo;

1.6. svaka osoba koja dozvoli da jedna manipulisana ili izbegavana merna oprema postoji ili snabdeva namerenom nepravilno merenom električnom energijom na imovini koja je u njegovom vlasništvu ili pod njegovom kontrolom i koji odmah ne obavesti odgovarajućeg snabdevača o postojanju takve manipulisane ili izbegavane merne opreme, kažnjava se novčano ili zatvorom, u skladu sa podstavom 1.7 ovog člana;

1.7. svaka osoba koja ometa, napada ili učestvuje u grupi koja ometa ili napada osobu koja vrši svoju dužnost i koja je zaposlena ili angažovana od licenciranog subjekta za proizvodnju, prenos, raspodelu ili snabdevanje električnom energijom, kažnjava se u skladu sa odredbama Krivičnog zakonika Republike Kosova;

1.8. svaka osoba koja pruža bilo kakvu pomoć ili ohrabruje drugu osobu u vršenju krivičnih dela, utvrđenih u ovom članu, kažnjava se novčano ili zatvorom, kako je utvrđeno stavom 1.7 ovog člana.

2. Kada je krivično delo utvrđeno u ovom članu izvršeno od strane organizacije koja je pravno lice ili bilo koje vrste druge organizacije koja ima zvaničnike, organizacija i svaki zvaničnik te organizacije će se smatrati krivim za izvršenje takvog krivičnog dela, izuzev u slučajevima koji su predviđeni u stavu 4 ovog člana

3. Kada je jedno krivično delo utvrđeno ovim članom izvršeno od strane organizacije koja je u partnerstvu, organizacija i bilo koje fizičko lice koje je partner ili koje je zvaničnik partnerstva, smatra će se krivim za izvršenje tog krivičnog dela, osim kako je utvrđeno u stavu 4 ovog člana,

4. Izuzetno od stv. 2 i 3 ovog člana, fizičko lice neće biti podvrgnuto nikakvoj kazni ukoliko to lice dokaže da je delo izvršeno bez njegovog znanja ili da je on/ona učinila maksimalne napore za sprečavanje izvršenja krivičnog dela.

5. Krivično gonjenje za krivično delo utvrđeno u ovom članu pokreće se nakon predloga odgovarajućeg snabdevača javnom tužilaštvu, u skladu sa odredbama Kodeksa o krivičnoj proceduri.

6. Novčane kazne i kazne predviđene ovim članom, izriču se i uspostavljaju i to:

6.1. zvaničnicima i partnerima pravnog lica, drugim organizacijama i ostalim fizičkim licima; kršenje po prvi put petsto (500) evra; kršenje po drugi put dve hiljade (2.000) evra; i za svako naredno kršenje pet hiljada (5.000) evra, i zatvorska kazna, shodno odredaba Krivičnog zakonika Republike Kosova;

6.2. za pravna lica ili druge organizacije, prvo kršenje – pet hiljada (5.000) evra; kršenje po drugi put – dvadeset hiljada (20.000) evra; i za svako naredno kršenje pedeset hiljada (50.000) evra.

Član 62 **Prelazne odredbe**

1. Sva podzakonska akta usvojena u skladu sa Zakonom br. 03/L-201 o električnoj energiji, usklađuju se sa ovim zakonom u roku od (9) meseci nakon stupanja na snagu ovog zakona
2. Za sprovođenja ovog zakona, ministarstvo donosi podzakonska akta u skladu sa ovim zakonom.
3. U nedostatku likvidnog tržišta, balansiranje sistema će si izvršiti kroz regulisane tarife, utvrđene od strane regulatora u skladu sa procedurama za određivanje cene ne ravnoteže;
4. Za period do osnivanja tržišta pomoćnih usluga, shodno članu 26 ovog zakona, uslovi i cene pružanja istih utvrđuju se metodologijom za određivanje cena i drugih uslova za pružanje pomoćnih usluga po regulisanim cenama. Ovu metodologiju priprema tržišni operater, u saradnji sa Operaterem prenosnog sistema i podnosi se za usvajanje regulatoru. Operater prenosnog sistema izveštava regulatora o zaključenim ugovorima, o pružanju pomoćnih usluga, sa pružaocima tih usluga i izvršenju tih ugovora na mesečnim osnovama.
5. Tokom perioda kada će operater prenosnog sistema funkcionisati kao zajedničko preduzeće sa operaterom tržišta, može preneti svoje trgovačke funkcije na operatera tržišta.
6. Do stvaranja uslova funkcionalnog tržišta električne energije, proizvođač treba da pruža pomoćne i usluge balansiranja pod regulisanim uslovima, u skladu sa usvojenim procedurama regulatorna;
7. Snabdevačima koji se zadužuju obavezom javne usluge u vezi sa univerzalnom uslugom ili u vezi sa cenama snabdevanja, treba da vode odvojene račune za snabdevanje potrošača koji se snabdevaju po regulisanim cenama i onima koji se snabdevaju po tržišnim cenama. Snabdevač treba da osigurava da su takvi računi podvrgnuti reviziji.
8. Sve dok tržište ima samo jednog snabdevača za naknadu, plaćanje električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije se vrši po tarifama za kompenzaciju proizvodnje električne energije iz ovih izvora koje prikuplja ovaj snabdevač, sa izuzetkom iznosa za koji su proizvođači sklopili ugovor o prodaji, u skladu sa odredbama ovog zakona.
9. Nakon stupanja na snagu ovog zakona, aktuelni članovi odbora direktora operatora sistema prenosa uključujući i predsedavajućeg, kao i Komisiju za reviziju, nastavljaju da obavljaju svoje funkcije do isteka njihovog redovnog mandata.

Član 63
Posebne odredbe

1. Svi ugovori i licence pre stupanja na snagu ovog zakona ostaju nepromenjeni do njihovog završetka.

Član 64
Odredbe o prestanku važenja

1. Ovaj zakon stavlja van snage:

1.1. Zakonom br. 03/L-201 o električnoj energiji;

1.2. Administrativno uputstvo br. 01/2009 o opisu uslova za određivanje kvalifikovanih potrošača za 2009 godinu;

1.3. Administrativno uputstvo br. 03/2009 o izmeni i dopuni Administrativnog uputstva br. 01/2009 o opisu uslova za određivanje privilegovanih potrošača za 2009 god

1.4. Administrativno uputstvo br. 04/2009 o otvaranju tržišta električne energije za sve ne-domaćinske potrošače.

1.5. Administrativno uputstvo br. 02/2008 o opisivanju uslova za utvrđivanje treće grupe privilegovanih potrošača za 2008;

1.6. Administrativno uputstvo br. 01/2007 o opisu uslova za određivanje privilegovanih potrošača za 2007. god.

1.7. Administrativno uputstvo br. 01/2006 o opisu uslova za određivanje privilegovanih potrošača za 2006. god.

Član 65
Stupanje na snagu

Ovaj zakon stupa na snagu petnaest (15) dana nakon objavljivanja u Službenom listu Republike Kosova

Zakon br. 05/L -085
16. jun 2016.

Predsednik Skupštine Republike Kosova,

Kadri VESELI